

ROMAAN

No 17

SISU:

H. Courths-Mahler: Sinust küll ei lahku ma!

W. Krômow: Sonaat.

Ellsabeth Gonzago: Asra.

Heinrich Mann: Koer.

Onono Komachi: Unistatud elu.

Juhani Ahõ: Minu tunded.

Bu adem: Türgi naljajutud.

W. Uexküll: Raihanati pulmad.

J. Akuraters; Miks armastad mind?

Andres Silla: Noorus.

Hellmuth Unger: Tähtedewaheline reisibüroo.

C Wells: Mees, kes maakerast läbi kukkus.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "A RENG"
TALLINN, 1924. III. AASTA KÄIK.

Hindmõistatus

Nr. 17 (59).

Mu esimest järku sa tarvitad,
Kui kaua eland asja sa nimetad;
Mu teist järku kõik püüawad,
Kes rikkaks saada tahawad.
Kui kõik kokku sa ühendad,
Siis muistsest ajast kuulda saad.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 15. oktoobrini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaanis“ nr. 20.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: 1) Ernst Petersoni — Rahwawalgustaja; 2) Anna Haawa — Rooma muinaskangelased; 3) Jakob Liiwi — Lugulantud.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 13 (55)

on järgmine:

Oh kui ilus puude wilus,
Praegu on meil istuda;
Täna alles kõik on haljas
Kus sa wõtad astuda;
Sealt sa kuuled laulu häält —
Oksade ja puude pealt.

Õige seletuse on saatnud ainult **B. Hacker**, Tallinnast, Willardi tänaw nr. 3, kes omandas 1 wõidu **Ed. Wilde** kogutud teostest.

„Romaani talitus“.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 14 (56) on: Puusärk.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: E. Emann, A. Franz, A. Fromholdt, R. Hacker, F. Moormann, Artemy Kimalane, J. Pärnamägi, A. Stern, Alice Tänaawa, M. Tiido. Tartust: Helmi Eber, E. Hütter, B. Hermann, Eduard Pedajas. Walgast: K. Muhk. Narwast: Karl Kukk, E. Reisberg. Wõrust: E. Rein. Pärnust: Milda Küng. Wiljandist: Hilda Pensa. Türilt: Karl Pärn. Rakwerest: Fritz Rask, Leo Rikken. Irboskast: Erich Uula. Rõngust:

Leonhard Tobber. Sindist: Ella Klassen, Kristine Soowik. Kasarist: K. Lemmergas. Wõsust: Olly Lattik. Laluselt: W. Jauram.

Neist wõitsid loosimisel: 1) 1 anne **Ed. Wilde** kogutud teostes — **K. Muhk**, Walgas, Wiljati tän. 20. krt. 2. 2) Ferenc Molnár'i — Pál-tänaawa poisid — **Helmi Eber**, Tartus, Fortuna t. 38 krt. 1. 3) **Marta Lepp** — 1905 a. järellained — **K. Lemmergas**, Kasaris.

„Romaani talitus.“

Romaan

Nr. 17

Ilmub kaks korda kuus.

1924

III aastakäik.

Sinust küll ei lahku ma!

Saksa kirjaniis Hedwig Courths-Mahler'i romaan.

13

Selle raudrustika omanik aga oli Nikita Arganoff. Ta pööras oma vihase näo Sonja poole ja ütles, waemaga oma ärevust ja viha maha surudes:

„Kas o'ete haiget saanud, preili Koshnow — on Teie midagi juhtunud?“

Sonja oli oma päästja ilmumise üle sama kohmetanud kui oma kallalekippuja ilmumise üle, kes nüüd nii ruttu kui jõudis putku pani. Ta seisis wärisehes ja hingetult ning raputas pead.

„Kas jassate koju minna? Mina saadan Teid, et Teid uuesti ei ähvitataks. Wõi pean Teid mõne woorimehe juure saatma?“

„Mina — oh — ei — mina wõin läia,“ kogeles neiu, kuigi ta põlwed nõtkusid.

„Enne toibu: e weel pisut; Te olete ju hirmu pärast alles pool uimane,“ ütles Arganoff pehmeti.

Nende ämbrus oli täitla waike. Ra nemad waikestid. Minult sügaw hingamine kuulbus. Natuke aja pärast, kui krahw neiu lahutunud nägu nägi, ütles ta:

„Miks läksite äkki wälja — seda ei tohi Teie ilal enam teha;“

Neiu ei jaksanud weel ilka wastata, aga laterna paistel hakkasid äkki tal pilarad weerema.

Soojalt wõttis krahw ta käest sinut.

„Preili Koshnow — ma palun wõga — jäoge rahulikult — ma ei wõi näha, et nutate. Näüd pole Teil ju midagi karta. Mina Teie juurest enne ei lahku, kui teie olete.“

Neiu nuuljus kramplikult ja kuuwatas siis pisaraid.

„Ma tänan Teid wõga, herra krahw. Kui Teie juhuslikult ei oleks siit mööda läinud — see mees oli ju hull“ ütles ta siis tata'esi.

Neiu ei aimanud, et see „juhuslik'us“ sügugi „juhus“ ei olnud, waid et krahw Arganoff salamahtt teda jälgi, seiksaadil' kui ta wärstinnalt oli kuulnud, et neiu waritsetasse. Mure neiu pärast oli teda seda tegema ajanud. Tänagi oli ta neiuale järjnenud ja ainult sellepärast, et ta oma ja neiu wabele suurema wabe jättis, ei olnud ta otselohke appi jõudnud.

„Kas see oli sama wõrukael, kes Teid juba enne tä itae?“ küsis ta.

„Jah“

„Ma rõõmustan, et juhuslikult seda teed tuln ja Teid sain kaitsta. — Aga — palun Teid — kui usute, et mind peate tänama — siis ütoge mulle, et Te ilal enam äkki wälja ei tule.“

Selle ütuse ma annan Teile, herra krahw. Ra ilma sellela ei oleks ma selle loo tagajärjel enam äkki wälja läinud. Ma ei o'etal uskunud, et äks mees wõib nii autu olla ja kaitseta neiuale kallale kippuda. Siitamaani olen ma enesele ise wääriiisels kaitsejaks olnud.

Jgatakes tänan ma Teid weel kord kõigest südamest, herra krahw, kaitse eest mis mulle lastite osaks saada, kuigi ma pean kahetsema, et ise ettewaatmatult sellesse inetusse loosse andusin.“

Arganoff waike, ja nad sammusid kõrvalt edasi. Mis oleks ta wõinudki neiuale äitelal Oieks ta tahtnud neiuale sellesst rääkida, mis ta jada ütles, siis oleks wõinud neiu jeda omalt haawamisels arwata. Ta armastas neiu, armastas teda juba esimesest nägemisest saadil

Variisiks. Aga seda armastust ei tohtinud ta avaldada, sest ei võinud kui aus mees ühtlasi talle ütelda: „Ole minu naine, annan sulle oma kae ja üdame.“ Tema ei pitanud wabeseintest lugu. Aga ta oli waene ja suutis waewalt ikeenast to ta, mis siis weel rääk da naitst ja perekonasti. Muidu ole's ta juba ammu oma südamel rääkida la'nud.

Kui nad Kainofy paleesse jõudsid, polnud wärstinna weel nähtaw.

Enne kui Sonja oma tuppä läks ü'eritbeid ära panema, ütles ta weel kord tajaksti:

„Tänu — palju tänu, h'rra krahw!“

Arganoff naeratas talle wastu ja tõmbas sügawasti hinge.

„Olen õnnelik, wäga õnnelik, preili Koshnow, et Teile wõisin weidile kasulik olla. Iial ei ole ma midagi teinud parema meelega ja iial ei tee ma midagi parema meelega. Peats Teile weel minu kaittet woja olema, mulle oleks see auks, kui seda wõi sin Teile anda. Ja palun, — olge tulewikus ettemaatli'um, mina olen Teile pärast alati mures. Palun, ärge jeda unustage!“

Neiu punastas, aga ei löönud filmi maha.

„Mina ei unusta jeda iialgi!“

Ja siis pöördas ta ja lahkus ruttu.

Krahw andis teenri'e oma asjad ja lastis ennast wärstinna teatada.

See palus p'sut oodata.

Sonja rut'as teelauda. Ta seadis end ruttu korda ja astus ühes wärstinna salongi, kus krahw Arganoff ootas.

Kõhudes ja wihastades kuulis wärstinna, mis sündinud. Aga Sonja palus teda asja poliitseite mitte teatada, sest et ta iial enam üft ei tahtnud wälja minna.

„Ja mina usun, et sel kaabatal ta enam iusti ei ole niisuguseid kallalelippamisi korrata. Behmeisti ma temaga just ümber ei käinud,“ ütles Nikita wälkuwail filmil.

Tund aega oli ta Maria Petrowna juures, ja kui ütles, et j'rgmisel päewal Peterburist lahkus, kahtles wärstinna jeda eiawalt.

„Kui lahja, armas Nikita, et iika ainult lühikeseks ajaks tulete. Mul on alati hea meel Teile näha.“

„Ja mina tuleksin heameelega iga päew Teile juure, kõrge tädi — kui aga wõiks,“ watas Nikita, ja ta pill lendas üle wärstinna walge pea Sonja juure.

Nii oli neiu sõrmeaastus samati kui ta ema saatus sin majas oisustatud. Aga Nikita Arganoff oli teist'ugule karakteriga kui Sascha Kainofy. Temal oli kõlblist jõudu ennast loobumisele sunnida, ja ta suurima lugupidamise

märk Sonja wastu oli see, et temas sama palju kõlblist jõudu oletas.

Ei nad ü'steist mõistid, näitas neiu Jumalaga jätni'e pill, kui krahw lahkus. Kuibas see ta ilusaid filmi armastas, neid muste, kuristiku'ügawaid filmi, milles wahetewahel soojad kuldsädemed kiirgasid nagu kõrgemelle h'inge lele raiste!

Sügawas mõttes sammus Arganoff lehwemasse hotelli, kus ta Peterburis wiibides harilikult elas. Si tal o'i nõu tulewikus mitte enam nii tihti oma üdame tun, i h'ält kuulda wõtia. Ta tahtis ennast ja Sonjat wõitlusest wabastada.

Järgmisel hommikul re'is ta koju.

Sonja jäi linna teadwusega, et ta kus kõige sügawama walu ja kõige kõrgema õnne osaliseks o'i saanud. Aga ta wõttis julguse kofku. Tawis oli elust teisi wäärtsusi wälja wõidelda, mis talle mitte nii kätteleamatud polnud, kui ühendus mehega, jeda ta armastas.

Ta läis wähe wäljas; ta teenri saatmine ei näidanud talle kõllaldast kait'et pak'umat inimese wastu, kes isegi naise kaitseta oletu wastu lugupidamist ei tunnud.

* * *

Kõhe pärast lihwõstle pühi afus wärstinna Kainofy lossi elama.

Sonja rõõmustas kui last, kui esimest korda lossi suures putesitus tohtis hulkuda. Ja ta ndutas end ale iga päew selle suurepärase löbu. Wärstinna lahkus, niitaua kui ilu weel p'sut jaha oli, harwa toast. Wäite ja'utusläik hommikul puitstiku päiksepaislikumas osas, see oli kõll, mis ta enesele oma põlwehaiguse pärast tohtis lubada.

Üles kui ilusoojemaks ja päiksepaislikumaks muutus, wiibis ta enam wäljas. Talwel oli ta tihti päewad otsa pidanud tugitoo'is wiibima.

Enurt huwi pakkus Sonjale tore wana loss oma fiseseadega. Enurt löbu walmistas talle lossi omanikkude pildigallerii k'astamine. Stein oli weel ruum pilte kui Peterburi paleek. Ja tal olid ka warsti omad isedraikud sõbrad nende hulgas. Seal o'i üks pilt noorelt surnud wärstinna Natascha Kainofy, kelle ilu teda ällatas, ja siis ühe ne. jateisitänne-aastase poistese pilt. See rippus piltide reas wiimsena, uhtle ja targa waatega Iwani, tema praeguse lewaema mehe, k'orwal. Poistese pildil all seisis tahwiline nimega „Alexander Kainofy“ ja sündimise kui ka surmapäew.

Sonja oli wälja arwanud, et see wiimane würt Kainofy lajekämmekhetja aastafena oli surnud.

Midagi selleks naerwas, päif'epaijt'e3 poifi-
lesendõ3 tütestas teda nagu tume mälestus,
ja siis jõudis ta ühel päewal selgusele, et see
würstlinna Tatjana Sogareff, omale sarnanes.

Ra selle pilt oli galleriis — nagu ta wä ja
oli näinud sel päewal, mil ta Wladimir Soga-
reffiga oli kih'atud — walgez kleidis, pär'id
mustais juustes.

It'la jälle pidi Sonja n'iid taht mõrdlema.
Kuid kõige enam meeldis tem'le ometi poifike.

Heameelega o'el3 ta waatelnud mõnda li-
lisemat pilti furnud würstist, ja kord tü3is ta
würstlinna toaneitist, kas niisugust ei o'le.

Kuid see wast'is, neid olla terwe kogu, aga
würstlinna pannud nad kõik kirjutusklauda saht-
lisse luku tah3 sel päewal, mil Sakjamaalt
leinateade tulnud.

„Mill ne leinateade?“ tü3is Sonja.

„Noh, teade würst Aleksandri surmast. Tema
uppus Sakjamaal rei'ides ühte järwe, kust ta
furnukeha enam pole leitud.“

Sonja oleks peaaegu ma'justi karjatanud.
Ta mõtle3 N. järwe peale ja halastusefuju
pea'e, mis selle ääre ü es seatud.

Ta tahmatas irewuse pärast. Polnud taht-
lust — ta o'i juhuslikult sattunud selle würsti-
poja ema juure, kes sinna järwe ära uppunud,
mida ta tundis. Juh nill filmises ta toaneitist.

„Upunut? Ja tema furnukeha po'e ial
leitud.“ fordas ta masinifult.

„Jah, nii see on, preili Rosnow. Aga ma
palun, ärge rääkige sellest kõrgusega. Würsti
nime ei tohita siin ma'as nimetada, eriti
würstlinna ees.“

Sonja seisis weel lina poifipildi ees, kui
toaneitist lahkus.

Ta ei tahelnud filmapillkugi et Aleksander
Kalnoff see olnud, kes enda tolle3se järwe oli
ära uputanud. Siin nähtawasti ei teadnud
leegi, et ta elust wabatahtlikult oli lahkunud.
Kas ta emagi seda teadis? Wististi o'i seda
wanematele teatatud, ja nad olid seda salaja
hoidnud.

Ja ometi, nagu lookord, kui Sonja oma
ema seltis oli seisnud halastusefuju ees, tü3is
ta eneselt, mis küll see noor würst elust oli
lahkunud.

Aga ähtlasti otsustas ta mitte kellelegi
ütelda, kõige wähem würstlinna'e, et ta noore
würsti enesetapmisest midagi teadis. Kui hea,
et ta sellest weel midagi polnud rääkinud ja ka
ütelnud, et ta sugulased N. linnas elasid.

Wõib olla, et see ta hea kohagi pani kõikumaa
ja oma heale perenaisele ei tahtnud ta ial
haiget teha. — —

Nikita Arganoff polnud Sonjat weel mitte
jälle näinud. Aga kui würst Sogareff oma pe-

refonnaga juunikuul mõne3 nädalaks Kalnoff
lo3si tuli, siis k'as ka krahw Arganoff mõni-
kord seal.

Sogareffi pere'onna 'ealo'eku pu'ul e'awne3
lo33 Würstli'u paari noored pojad täit3id wa'kke
maja noorusliku rõõmu ja heleda naeruga. Ema
poolt pärtud ül'meelsusega ajasid nad kõik pea
peale, ja is'e Marie Petrowna wai3iel nõol
teege'dus nooru lil luit.

Ra oma laste ja lapselaste sealoleku puhul
elas Maria Petrowna oma kidura termise ko-
hast wai3ist elu, mida Sonja temaga jagas.

Tatjana, kes wäga elawa loomuga, ei lä-
benud ema juures tundide kaupa rahulikult
istnda. Tema oli liikumise'ega harjunud. Ta
ratsutas mehe ja poegade seltis, mängis mu-
rutõnisti ja tegi külastä'te.

Oli krahw Arganoff ka seal, si3 wõibis ta
alati würstliku paari seltis. Nad näid ta't
ta wae'lest hoolimata suurt lugu pidawat. Ja
Son'a rõõmstas, kui teda austat, nagu oleks
see temagi au'3 olnud.

Kui siis würstli' paar jälle ära reisis, lah-
kus ka krahw Arganoff jälle pik maks ajaks
Maria Petrownast — ja wai3ie pilguga Sonjast.
Ta wabandas ennast tegewusega, mis talle
palju aega ei annud. Aga Sonja tead'is, et ta
tema rohu e'istama ei tahtnud tulla. Sonjale
oli see tuul kõige lõbusam e'us. Harwa oli
tal wõimalus olnud loobust n'i nautida. Ja
ta kirjutas oma'ktele walmustatud kirja, milles
neile kõik teada andis kinult lahkest ei rääkinud
ta — N'it ta Arganoffist ja 'eidusest, et N- järwe
uppunud würstipoeg Maria Petrowna poeg
oli o'nud.

Kui würstlinna oma noorelt seltfineint tü-
3is, kas elu talle Kalnoff lo33is liig ä'ffil ei
o'le, siis hakkasid Sonja filmad 'ärana; ja ta
kannitas waimustusega, et weel ial nii ilusat
juwe pole näinud.

Aga juba hakkas juul mõõdama. Septemb-
rifun wiimastel päewal tuli sügis ruttu ja
Maria Petrowna põlwehaigus andis ennast
jälle libedasti tunda. Ta lastis tuba katta ja
isus, wai3ab ämber, lamina ees.

Tema soowil oli Sonja istunud flaweri
ette ja tegi muusikat, mängis ja laulis mõnda
ilusat laulu.

Kui ta lõpetas, lausus Maria Petrowna
lahkesti:

„Teil on haruldane muusikaline tunne,
preili Sonja. D'en kuulnud ial juba paremat
ja hilgawamat, aga harwa sügawamatundelisi.
Kellest olete dieti selle ande pärinud, isalt wõi
emalt?“

„Emalt, kõrgus. Jsa polnud nii muusi-
kaallil. Kas tohin weel edasi mängida?“

"Ei, laps, istuge fia minu juure, ajame juttu. Sügis on mul juba kontides; usun, peame warsti Peterburisse tagasi minema. Siis on ka Teie imekujad jalutuslää gub wabas looduses mööda."

Sonja oli tema wastu istet wõtnud. Ta filmad naeratafid.

"Talwel lepiw inimene toaga kergemini, kõrgus."

Maria Petrowna filmitses teda uurimast.

"Oge kord üna awalik, laps, kas ei ole see Teie igaw, alati üje wana naise kõrwal wiibida?"

Sonja raputas pead.

"Kui kõrgus teakfid, kui huwitaw elu minu meelest näüd on. Kõik on mulle uus. Siin ja Peterburis läin ma Teie ruumides kui muuseumis. Iga aht westab mulle juttu kaugeft minewikust. Juba äfki efwanemate gallerii. Kui rääkiwad on need pilbid! Wõin enesele iga pildi kohta i'elugue loo wälja mõelda."

Maria Petrowna naeratas.

"Koh, tabakfin beameelega teida, kuidas Teie peas Kalnoffy maja kroonit wälja näeb."

Sonja naeris.

"Oh, wõib olla, et see tõffe eluga kokku ei läits; usun, et jellesse palju romantikat segakfin."

Natufese cega waififid mõlemad. Würstina wahis mõttes tulle ja mõites Kalnoffy maja wiimse wõju peale, kelle ajalugu gawesti pidi jääma kirjutamata, sest et plekkimata nime häbiga lakkis.

Ta ohlas sägawasti ja tõstis pea. Ta filmad peatusid filmapilgu Sonja juustel. Milline weetlemus neis jara! Kuidas lamina-tuli neisse kulbsädemeid pildus! Ja niifuguseid juukseid olid kord Saschat nli wäga waimustanud, et oma sädame nende külge riputas.

Ta ei olnud sellest tial dieti aru saanud. Aga sel tunnil ilmutas ennast talle äfki see weetlemus. Kui ilus ja armas näis olewat see lihtne neiu, kes oma suurte, mustade filmadega oma ette wahis. Need olid just Tatjana filmad nii pilgult kui wõrwilt. Aga näüd peitus neis weel äfks teine ilme — midagi palawat, nõudwat, elujännulift ja ähtlasti dr. nasti lätkiwat.

Ja äfki wärfes wärstina nting jurus kää tõwasti sädamele.

"Sascha filmad — need on Sascha filmad, mitte Tatjana omad," mõttes ta pörutatult.

Jah, nii oli Sascha waadanud neil päiwil, mil kulbjunsteiga Elisa ta sädame ja meeled oli loitma pannud: nii o'ld tema filmad säranud, kui ta, pörfi Elisa lahkumift, tema

e.s unistabes istus, kuna ta mõttes kaugele wiibima kall ma juure wiibifid!

Terwe woog mälestusi woogas waefest ema üdameft üle. Kuu, kuu aastaid polnud ta oma poega enesele enam suutnud ette kujutada, ifka udunes ta kuu; nüüd aga seifis ta tema ees, efile nõitutud selle mödra neiu filmist kõiges omas eluröömsas olekus, wõidukaft peletas see ettekujutus kõif kufjed õndsad pi did eemale. Ja ta ei näinud teda mitte enam tarretult järwe põhjas puhawat. Nagu elluarganult se ffs ta tema ees ja naeratas talle wastu — just nii kui Sonja Koffnow.

Pragifedes kuffus äfks puuhalg laminaf kokku. Würstina jahmatab ja waatas segafelt ringi.

"Mis se on?" küfis ta ruttu ja waljusti.

"Iiin, kõrgus tuffifid piit ja mina olen wai, et teid mitte efsitada," wastas Sonja ja sead waiwad paremini würstina ümber.

"Ja jah — nii see wift oli — nägin und," wastas würstina õhates. "Palun pange tu'i p'ema, preili Sonja, õhtu on juba kääs."

Sonja tegi seda. Kui ta fuis walgu'es würstinnale lähenes, raputas see enese üle pead.

"Nägin tõesti õige jõledat und," mõites ta.

* * *

Juba kahelja päewa hiljem sõitis würstina Peterburisse tagasi. Iim ei olnud paranenud ja ta terwis ei olnud korras. Kõhe efmestel päwadel ilmus Nikita Arganoff ta terwile järele küfima. Mitteametlikult aga igatfes ta õigemini Sonjat näha.

Maalwiibimine oli neiuale wäga hea olnud. Ta oli õiskwam ja priiskem kui tial enne. Paewalk suutis Nikita piitl temalt ära pöördä. Ja nagu iseeneft eesti põgenebes lahtus ta Kalnoffy paleest warsti.

Sonja oli salamureja mārganud, et krahw waheljal kõhnemaks ja kahwatumaks oli jäänud, kuna ta filmad mureliku olid.

Kui ta järgmisel päewal enne lahkumift weel kord tuli, ütles niürstina naeratahes:

"Armasin et mind kihlufega üllatate, Nikita."

Krahwi pilk lendas Sonjale ja kohtas neiu kohtunud filmi. Ja ta naeratas. Ja see naeratus kuulutas Sonjale:

"Sa tead, et ma sulle truu olen, kuigi ja mulle ei wõi kuuluda!"

Würstinnale aga wastas ta rahulikult:

"Ei tea, kellega, armulisem tädi!"

"Nii jäätegi ilma, Nikita. Kes foimefäm-mend aastat wana on, selle lohus on pere-konda põh'endada," lähendas würstina naeratahes.

Krahw õh'as ja naeratas.

"Lien isemzelne mees, kõrge täbi, ja ennem kui oma kae ja süame ära ling'n, jään poisimeheks. Minule ühti jätub kapiastest, mida kaawatat, aga perekonna e mitte."

Need sõnad olid ka Sonja'e määratud ja neiu sai sellest aru.

"Kas siis Arganoff peawad wälja surema, Nifita?" küsis würstinna.

Krahw keh'tas õigu.

"Arganoffide omandus on wälja suremas, miks ei peak siis ka nende nimele sedasama juhtuma? Mui on selle kohta ise oma arwamine. Sugu, kes ise oma jõu on ära tarwitatanud, on kõdumiseks küps. Miks seda siis weel sunnitud pikendada?"

"A, — Teie juures pole kõdunemisest weel märki. Ja ma wean kihla, nii mõnigi hea ja ilus ja rikas neiu ühendaks oma saatuse Teiega heal meelel. Minu wäime's näeks heameelega, et enesele jälle tee awaksite."

"Do — onu Wladimir saab kõige ennem sellest aru, kui ma ennast ära ei müü, et Arganoffid wälja ei sureks."

"Ära ei müü — milline inetu sõna. Teie wõtte ju ka rikast neiu armastada, Nifita."

"Ei," ütles Arganoff waljusti ja kindlasti. Marie Petrowna naeris.

"Ainult jonnid pärast mitte, Teie põikpea."

Ka krahw naeris.

"Teie ei mõista mind, kõrge täbi, jonnid ma ei tunne."

"Koh, siis on sel mõni te'ne nimi. Koh'n, et just see Teie langemiseks nii armastuswääriline on!"

Kui Arganoff jälle lahkus, tundis Sonja suurt kurbust, aga ta tahtis tugew olla ja kannatada. Ta tundis, et Nifita kannatas, miks ei pidanud siis temagi samati kannatama?

Õimesed nõdalad Peterburis mõõduid rattu, sest et üht ja teist oli toimetada. Würstinna oli toibunud. Ilm oli nüüd selge ja Sonja sõitis tihti wälja.

Waherjal lähenes ta kahetunnese sünnitõew. Ta ei aimanud, et see päew talle eriti tähtsaks oli. Aga ta tundis sellest headmeelt, teades, et sel puhul tohtrimajast pilema kirja saab. Nasta waremast olib talle kõik kirjad kirjutatud, isegi tohtri lapse. Ja see mõis ka nüüd nii olla.

Nüüd oli ta juba ligi aasta würstinna juures. Marie Petrowna oli talle neil päewil ilusa kasulata kinnitud. Ta kinkis Sonjale tihti asju, aga see kink oli nii kallid, et neiu otse uimane oli.

"Kõrgus häbistawad mind oma heidusega," looteles ta ja pilatas rahutult pehmet kasulata.

Marie Petrowna naeratas lahkesti.

"Laps, Teie olete Bene talwe wastu wähe ette ma m'stitud, Mui on alati tunne, nagu peaksite külma tundma, kui tõllas minu kõrwal istute. Ja kui ma tean, et teegi külmetab, siis hakkab ka mul seda teades külm. Nii on see siis lau'a oma'ajupäue, kui Teile selle kasulata kinnisin."

Sonja suudles ta kätt.

"Minu helde, hea perenaine," ütles ta õrna alandlikkusega.

Nüüd kummardas Marie Petrowna ja suudles ta otjaefist. Ta ei wõinud teistki, liig armsasti ja usaldawalt waatast talle neiu mustad tulistikud otja.

* * *

Blint warem kui muudu tõusis Sonja oma jännipäema hommikul üles. Ta armastas neid hommiku tunde, sest et nad üksi temale kuulusid. Würstinna enne tella kümmet tial ei ilmunud.

Muuetunud helistas ta einet, mis ta alati omas toas sõi. Ta lootis, et ühes einega ka tohtrimajast kirjad saab, aga see lootus ei läinud täide.

Pisut pettunult sõi ta. Onu Ernst oli ju muudu alati nii täpne. Ja just täna, mil ta seda nii isekrallikult igatses, jõi saabetus tulemata. Ta tundis enda äkki olewat kurwa ja üfiku. Aga siis pahandas ta endaga ise oma karsituse pärast.

Ta wõttis kätte tikkimistõõ, millest tädi Päthele pidi saama kingitus jõuluks, istus afna alla ja tõõtas ufnasti, kuni aeg oli alla würstinna juure minna.

Parajasti kai ta tõõb kofku pani, tuli talle paks kinnitatud kiri, mis raskem oli kui muudu.

Nüüd naeris ta eneseks, kui rasket kirja ikse kaalus.

"Kad on mulle igakõs terve romaani kirjutatud," mõttes ta ja kahetses, et tal aega ei olnud nüüd kirja läbi lugeda. Ta pani kirja laekasse luku taha, et seda hiljem lugeda, ja läks würstinna juure.

Sel oli olnud õige paha õõ. Jooksma oli teda waenanud ja nüüd istus ta juba lamina ees, waibad kumber.

Sonja kuulis seda jubri ulse tagatooneitfilit ja lähenes würstinnale murelikult.

"Kõrgu'el on jällegi walud?" küsis ta osawõttikult.

Marie Petrowna noogutas pead.

"Jah, preili Sonja; ei saa ennast jällegi liigutada. Aga ärme sellest räägime, seda ei saa munta; ja tuimene harjub sellega."

„Kas ei pea saatma arsti järele, kõrgu?“
 „Ei, ei; mind ta ometi ei aita. Seelega on aaga.“

„Aga ta mõis walu wõhendada.“
 „Seda ta just ei suuda. Soo'us on kõik, mis aitab.“

„Kas tohin kõrgusele veel ühe wälja ümber panna?“

„Seda küll.“ wastas wärstina.

„Ja Sonja tegi seda.“

Siis läbi ta hõbetalbreful seiswad kirjad, mis teener praegu tuppä toonud. Tema amet oli neid lahti teha ja wärstinnale ette lugeda. Minult omaste kirjad luges ja wastas wärstinna is.

Tänagi oli seal üks tütre kiri. Kuna Maria Petrowna seda uuris, wõttis Sonja kurwa't ahaast wälja. Wäljas oli tore talweilm. Kõik oli warakult tulnud. Ja täna oli Sonja oma kasulad tahtnud ehk meel korda lenda. Nüüd aga ei saanud wäljastidust asja.

Minult lootus palju kirja lugemise peale kahutas teda. Kui wärstinna pärast lõunat puhkas, wõis ta neid lugeda. Aga keegi lootus ei pidanud täna täide minema. Wärstinnal oli nii raske walu, et ta magama ei saanud minna, waid Sonjat palus talle seltsiks olla.

Nii läi ta kogu päewaks tema juure, luges ette, laulisk, mängisk, ajas juttu ja rawitjes teda. Talle tuli mote, wärstinnale palawaid mähitud teha ja ta palus selleks luba. See lubas ja peagi tundis wanaproua walu wõhemist.

Maria Petrowna hakkas tergemini hingama.

„See oli Lete poolt wõga hea mote, mu laps; selle lihtsa abinõu pean ma meeles. Ja nüüd olen ma nii wõsinud, et magama lähen, sest nüüd on walud mähda ja ma saan magada.“

Looneti abil saatis Sonja wärstinna ta tuppä. Ja siis oli ta prii.

Ta lastis enesele õhtuõhtu anda, sõi ruttu ja lastis nõud wälja wiia. Siis alles awas ta juure kirja.

Ta waeris rõõmsasti, kui talle kõige efiti kolm saladuslikult pisteritud kirja kätte langesid. Need olid tohtri laste kirjad. Täewas, mis-fugusid need olid!

Siis tuli wana täbi kiri keerkaste arm-jate tähtedega, siis onu Ernsti kiri ja wiimaks ommaise Rätke lüsa lüelirjaga kirjutatud kiri. Peale nende oli ambrius wael üks pisteritud kiri, mille Sonja ehkotsa kõrwale pani. Sellesse olid tohtri lapsed wõttiski midagi allatust pakkunud.

Kõige efiti luges ta naljalad laste kirju. Ja need tegid talle suurt rõõmu, nõidusid talle kogu tohtrimaja filmade ette.

Rõõmsas meeleolus wõttis ta Rätke kirja. See sisaldas pa ju südamlisi soowe südamliludis sõnades.

Ja nüüd awas ta onu kirja. See oli järgmine:

„Minu armas Sonja!

See sinu kaksümnes sünnipäew toob sulle palju üllatust. Minu armas ema on sulle sellest pikemalt teatanud. Minul pole muud juurde lisada, kui kinnitus, et me täp'elt sinu armsa unustamata ema soovi täidame.

Mis sa kuuled, awaldab sinu peale wõttiski sügawa mulje. Wõib olla, et selle läbi sinu elu teistele rohkastele kaibub. Aga sina pead selle üle ainult ise otsustama, mis ja nende tradetega teed. Minult üht tahaw sulle ühes südamlise õnnesoowiga ütelda: tohtrimajas on alati sinu kodu, kus mid alati awakatel wastu mõetaks, kui sulle pelgupaika waja on. Seda ära ial unusta.

Armastuses sinu onu Ernst.“

Sonja waatas täi aega mõeldes selle kirja peale, niipea kui ta selle oli läbi lugenud. Onu sõnad olid nii pühalikud ja tõsised. Mis pidi ta küll kuulma?

Ta ajas enda otjustawalt sirgels ja awas wanatäbi kirja.

Selles pidi peituma seletus.

Wanatäbi kirjutus:

„Minu armas laps, minu Sonja!

Täna on mul ühes õnnesoowiga sinu wastu ka kohus täita, mis oma peale olen wõtnud, ja nimelt sinu armsa ema poolt. Natuke aega enne surma ondis ta mulle ja onu Ernstile sinu juurde lisatud pit'eritud pakkeste palwega, seda sulle ju 20. sünnipäewal kätte anda, wõi, kui ja enda warem kihlakid, siis sinu kihlak-päewal.

Mis selles pakkeste peitub, ei tea peale onu Ernsti ja minu keegi muu. Wandustime lord sinu emale seda salajas hoida, ja selle saladuse oleme meie hoidnud ning hoiaime edaspidigi. Nüüd saab see saladus ka sulle teatavaks, ja kui sa kõik tead, siis näed nagu melegi, et Jumala teed imetaolilud on.

Kas sulle selle saladuse ilmiskstulel õnne toob? Seda soowime sulle, armas laps, kõigest südamest. Sa pead ise otsustama, kuidas ja seda tarwitab ja kas sa oma sündimise õigust tahad kaitsa. Kuidas ja sa otsustad, armas Sonja, tule meie juure, kui sul wärstinna Ralnoky majas enam kohta pole. Meie wõtame su kahel käel wastu.

Sind terwitab ja suudleb sinu wanatäbi

Johanna.“

Sonja rinda oli wallanud suur ärevus. Mis see oli? Willine saladus kerkis ta eele nagu armsa ema hauast?

Wärisewail sõrmil teki ta pakiseie lahti. Selles peitus uus ümbriil ja sellel seisis:

„Oma südamest armastatud tütrele Sonjale tema truu ema.“

Sonja filmad täitusid pisaratega. Ta suudles neid sõnu palawasti ja awas ümbriku. Selles peitus kiri ja hulk paberid ning ülestähendusi.

Sonja luges kõige pealt kirja.

„Minu palawasti armastatud laps!“

Raua olen eneselega maelnud, kas ma sulle minewikust midagi pean teatama, kõige pealt sinu isa minewikust. Aga ta awaldas mulle lord soowi, et ta laps lord pärast ta surma kõik kuleks, mis temasse puutub. Olesin heameelega sinule teatamata jätnud tema süü, mille pärast ta nimetumalt raskesti on kannatanud. Aga ma arwan oma kohuseks sulle mitte teatamata jätta sinu õiget nime ja õiget seisust.

Siin juures leiad ülestähendusi minu poolt. Neis olen täpselt kirjeldanud, mis sinu wanemad on läbi elanud ja kannatanud, kui õnnelikud ja kui õnnatud nad on olnud esimesest kokkusaamisest saadik. Ma ei ole midagi ütlemata jätnud, et sa ise wõiksid otsuse teha.

Põlewa murega olen ma sulle juba lapsest saadik rinda lätunud istutada teadet, et kõigest arusaamine ka kõige andeksandmist tähendab. Ma õpetasin sind pehmelt otsustama inimeste walu ja eksituste üle — seda kõik soowiga, et sa lord ja oma isa süü kohta pehme otsuse teeksid. Sellepärast olen sulle ka kõik täpselt kirjeldanud, et sa aru saaksid, et ainult üksainus nõrkuse filmapill sinu waele isa ja minu südamest armastatud mehe saatuse üle otsuse andis. Ma tean, et sinagi temale weel pärast surma oma armastust ei leela sellepärast, et ta lord eksis. Sina ei wõista teda mitte nii karebasi hulkka kui ta isa. Sinu isa kannatas oma süü pärast hirmsasti.

Et ma talle sellest hoolimata tahtsin kusa waike õnne walmistada, seda mäletad sa weel ise meie wäiksest majast merekaldal. Sessaadik kui tema wäinust lahkus, tunnen minagi, et mu eluand on murdub. Mu süda on haige — ta murdub, kui sa isa suri. Ja minagi, mu waene laps, pean sinust nüüd lahuma. Kui sa nüüd kirja oled lugenud, mis sulle kirjutasin, siis tead ka, mis suguse nime peale sul õigus on. Kas ja seda tarwitab, olgu sinu asi. Wähest jähkub, et sellest sa elundan olenes, kui sul need paberid on.

See nendega, mis ise tahab. Tahad sulle weel a'nult ütelda, et tema wanemad eriti ta ema, pärast ta tõsist surma peawad teadma, kus, kui kuu ja kuidas nende poeg weel on elanud. Kuni ta elab, ei toht muu nad seda teata. nüüd tohiwad nad teda. Mina ei jallanud seda neile teatada. Nad oleksid ju wõinud arwata, nagu noriks ma neid sellega m'nesugust õigust omale.

Aga sina, Sonja, oled ju oma isa tütar ja ta õige järeliil ja. Sina wõid, kui tahad oma õigust nõuda. Aga ja wõid ka uhkesti kõigest loobuda. Kanna a'nult selle eest hoolt, et sinu isa wanemad kuu'ewad et nende poeg tõõga ja loobumiseega talus, mis ta oli e'sinud, ja et ta oma wanemaid armastab ja nende järele igatses surmani.

Wõid olla, et saad nendega lord ise rääkida. Sa kui nad seda soowivad, siis jutustada neile kõik, mis ja ise tead.

Ja nüüd ela hästi, mu armas, kallis laps. Minu t sinu peale mõeldes on mul raske surra.

Kõike maani õnne palun ma sinu noore pea peale, mu armas laps. Mäleta oma isa auvasti ja ära unusta oma ustawat ema.“

Nagu halwatult istus Sonja oma toolil. Salajase duusega filmates ta kirju, mis weel ta ees seisid. Ratusele aega wõiwitas ta weel loori tõstmast sellest saladusest. Aralt ja küsimalt wastas ta weel lord ema kirjale.

Need dokumendid pidid talle andma teise nime? Kii siis polnud ta mitte Sonja Koshnow? Aga kuidas oli see wõimalit? Kas polnud ta seda nime alati kannud? Kas polnud ta isa Aleksander Koshnow ja ta ema Eisa Koshnow?

Hilksamist sirutas ta kae dokumentide järele. Eimene neist oli ta wanemate laulatusnõustus.

Ta waatas sellele — ja kargas siis siljatades pästi.

Paber wärises ta käes. Tarretult wahtis ta seda. Oli ta hukuks läinud wõi tõesti seda nime lugenud?

Aga ei — täitsa selgesti seisid see ta ema neu-nime kõrwal: „Aleksander Kalnosy, Durtshikowi, Jatrusti, Obrowitschi ja Koshnowi wärs.“

Ta wisas dokumendi lauale, nagu kõrmetas see ta kätt; ta sõda põksus, nagu oleks ta raske kuriteo teinud, ja ta meeletunne oli samasugune. Hirmuga filmates ta dokumendi. Selgesti paisis talle sealt ta isa nimi filma. Ta peitis pea kätte wabele.

Wärs Aleksander Kalnosy — tema isa — see wärs Aleksander, selle poisikele pilt teda Kalnosy loosis ikka nii wõimalt o'i oma juure tõmmanud? See pidi olema ta isa? Aga see

oli ju juba enne tema sündimist surnud — see oli ju vildi ära tahvilil seisnud. Saksimaal reisis oli ära uppunud, nii oli toanestis ütelnud. Ja tema ise teadis ju, et ta N. järve oli uppunud, digemini enda uputanud. Ja ta ema oli sinna üles teada lastanud halastuseluju. Ei — ei — see ei mõinud olla ta isa, sest muidu — muidu oli ju wärstinna Maria Petrovna ta — wanaema — ja wärstinna So-gareff ta tädi! Ei — hullus oli see kõik wõi efsitus. See ei mõinud, ei mõinud ju olla!

Püüsi tõustes, waatas ta paberid ruttu läbi. Ja ilka teesama: ilka wärst Aleksander Kalnoy — kutsutud Aleksander Koschnowiks.

Island Jumal — kas wõis see olla wõimalik?

Ja ta istus siin Kalnoy'p pa'ees wärstinna seltsinena, kellele wärstinna tihti ütelnud, et ta temale armas olla. Ja tema ise, kas ei armastanud temagi wärstinna enam, kui see tema arust oli aru-aadaw?

Ta hoigas kergesti.

„Selgust — selgust — kes annab mulle selguse!“

Ja siis langes ta piist ema älestähendustele. Ruttu ajas ta enda kirgiks. Sealt pidi ta leioma seletuse. Rahtlemata seletas ema talle seal kõik ära.

Palamlikult põlunul põuel awas ta paksu paberi wõhu. Ja ta siinad lendasid põlewalt üle ribade. Wähetewahel pidi ta peatama, sest et tähed ta silma sees wirwendasid. Ta surus käed südamele ju ohtas sügawasti.

Vejekülje leheläike järele luges ta. Ja ilka enam ning enam kadus ta lahtlus, kas ta isa tõesti oli o' nud Aleksander Kalnoy. Ja ta paiged lõendasid.

Äkki lahutas ta,

See oli siis, kui ta isa süüdi luges ja la-redat otinist, mis wärst tegi.

Ruttu luges ta edasi — isa kottusaamisest emaga tohtrimajas, tema ahastawast pühimisest, ema meeleheitlikust wõitlemisest, teda enesetapamisest tagasi hoida.

Ja siis tuli teade ta päästmisest, pettuselt ja walest surmateatest.

Palawad pisarad woolasid Sonja silmist.

Agar röömus tundis ta enda olevat ähes emaga, kui ta luges, kuidas ta wanemad Garba järwe ääres laulatatud.

Ra elust wõitles majakeses mere kalbal jutustas kirj. Seba tundis Sonja, agar kõik paistis temale nüüd uues walguises.

Ja siis tuli lõpp. Isa raste haigus, aastad Mentones, kus kõik raha ära kulus, mis ema pangast saanud. Etis isa surm ja — ema kottuwarisemine.

Kui Sonja lõpetas, nuttis ta walufasti. Langes kummuli lauale ja nuukjus, nagu oleks ta walu isa ja ema walu tahtnud oma piisaraatega kustutada.

Siis toetas ta jälle seljatoele. Kellid kuulutasid wäjas kelloõ tundi.

Sonja kehast käis wärin läbi ja ta pühkis pisarad silmist.

Wähematki röömu ei tunnud ta süda selle üle, et lihtne Sonja Koschnow nüüd oli saanud wärstinna Sonja Kalnoyiks ja et see uhke daam, selle maja proua, tema wanaema oli.

Mis oli tal lootud kõigi nende uhkete, halastamata inimeste poolt, kes ise oma poja o'id surma saatnud? Nende filmis oli tal wae-walt elamisõigust. Nad o'id ta isa surma mõistnud — nime au pärast. Ja temale pöö-rasid nad wististi selja külma uhkusega, nagu wäljatõugatu tütrele!

Tema isa oli nende uhkete inimeste uhkuse murdnud, oli nende nime peale pori wisanud. Ei — iial ei tohtinud ta neist enesele sündimisõigust nõuda! Nagu nemad oma pojale o'id selja pöörnud, nii tahtis temaneile selja pöörd-a uhkesti. Midagi mitte midagi ühentust polnud tal nendeja, kes ta ema majast wälja ajanud ja isa surma saatnud.

Uhke proua lossi teises osas oleks ju arwata mõinud, nagu oleks tema salamahhi siia pugunud enesele õigust nõudma, mis talle tõesti kuulust.

Oj ei, niikaugale Sonja ennast ei alanda! Ribedasti naeratades waatas Sonja oma mugawas toas ringi. Kiti elasid Kalnoy lossis teenijad. Aga kui lihtne ja wene oli selle wastu olnud ümbrus, kui ta isa, endine wärstipooeg, oli pidanud elama. Ei, ta ei tahtnud siia jääda, mitte tundigi enam kui waja. Silmapill t htiis ta oma asjad pakkida ja hom-mikul wara paleest lahutada, et Saksamaale, armsasse tohtrimaja, tegast minna, kus ta wististi heamel-ga wastu wõeti. Ah, nad aia-sid juba, et Sonja Koschnow ei tahtnud olla wärstinna Sonja Kalnoy!

Agar ema ja isa soow pidi minema täide: wärstinna pidi kõik kuulma. Ta pidi teadma, et ta ema armastus oli mõidu saanud hädast ja surmast, pidi kuulma, kuidas ta poeg kannatanud ja surwanud, agar kuidas ta naise armastus teda oli kannud puhtale kõrgusele. Ja oma digule wärstinna nime peale tahtis ta ära anda kui wäartuseta asja. Iial ei tahtnud ta seda enam nõuda. Siis wististi tänas uhke wärstinna taewast, kes tal komistamise kiwi teelt kõrwalbanud. Agar sihtlasi tundis ta wististi ka piisut häbi, et wäljatõugatud poja tä-tar temast weel uhkem ohtas olla!

(Särgnes).

Sonaat.

Wene kirjanik Wl. Krõmow.

Sonaat on alati rajatud kahe või mitme muusikateema võitlusele.
(Muusikateooriast).

seal wiibin — arwawad kindlasti, et olen hullumeelne". . . — lausus professor.

* * *

Läbi puude sageda tihniku sähwatasid pea wahetpidamata wälgud. Wälgud olid kord heresinised, kord rohekad ja walgustasid kogu ümbrust nagu raketid suurtükiwõitluses.

Järgmiste kaugete põlwede kohta ei kõlba see wõrdlus sugugi : jääwad alles küll wälgud, kuid pole juba enam rakette suurtükiwõitluses, nagu pole siis ka suurtükiwägegi ennast. Tolle ajani saawad inimesed aru, et see on hullumeelsus — ja mälestawad neid, kes elasid laskmise ajal — nagu praegu mälestatakse koopaelanikke ja inimesi kiwiajajärgust.

Kuid esialgu kõlbab wõrdlus.

Tütarlapse ema — inglane-austraallane. Isa — Wene juut. Tütar — sale, peen, õrn, eritise loomuliku graatsiaga ja uhkustundega, kastanjajuustega, mida ülewal hoiab suur Hispaania kamm. Kuigi ta alles kaheteistkümnepäevane — on temas juba ärganud naine. Laps saab minutiks täisealiseks, et siis uuesti muutuda lapseks. Mingi lapsewigur, argusest waba, ja siis jälle naiselik liigutus; minutiks tõsine või koketteeriw nägu, ja minut hiljem jällegi laps. . .

Istusid nad neljakesti toas : kirjanik, „Rosenkreuzer," endine admiraal ja mõtteteaduse professor.

Professori toas. Professor oli neist kõige huwitawam. Täitsa paljas nägu ja pea. Näos püsiwa sügawmõtteluse ilme. Täielik Hiina arhaat. Ta oli kuulnud õpetlane, kirjutas mitu kõige tõsisemat raamatut, mis tegid ta nime kuulsaks. Ta jumaldas Plofini filosoofiat — kõrget ja arusaamatut. Praegu just kõneles ta, et see filosoofia tõstab ta inimliku waimu kõrguseni ja et ilm näib talle sealt sootu teine.

— . . . „Et jälle tagasi jõuda siia ilma, on waja igakord pingutust. Kuid teised, kes mulle otsa waatawad, kui

Tütarlapse nimi oli lisi. Ta jooksis meeste juure tuppa, et waadelda liblikat. Professor püüdis täna hommikul selle heresinise liblika ja ütles sellest lisile. Tõsiselt öelda, liblik püüti põhjuseks, et lisi tema juure tuleks. Kuid seda eiteadnud keegi ega wõinudki selle peale tulla. Tema peale waadati kui ebaharilikult tõsise inimese, omaette õpetlase peale, kes tuhnib raamatutes ja käsikirjades. Keegi ei wõinud mõeldagi, et teda wõiks huwitada lisi.

— „Aga Teie koerake kardab jällegi müristamist, — lausus lisi, tuppa astudes — waeneke. . . kus ta on?"

— „Waata, istub seal woodi all — wastas professor, — aga näe liblik, millest Teile kõnelesin" . . .

Lisi waatas liblikale, keerutas naeratades mööda tuba, müristamist sugugi mitte tähele pannes, ja läks wälja. Mehed jatkasid alustatud juttu. Waadeldes wälke, sõnas professor :

— „Kas tunnete legendi sellest liblikast? — osutades liblikale. — Säärased liblikad elawad siin ja kogu Aasia rannikul kunni ekwaatorini. Siia sattusid nad hiljem. Nende kodukoht on Kambodshas, Indias. Seal nähti neid kõige pealt kurbadel hallidel lagendikkudel, Suure järwe ääres. See oli ammu, weel enne kuulsa Angkorki Wath'i ehitamist, mis on kõige suurepärasem ja laialdasem kirik ilmas; paar aastatuhandet tagasi. Inimesed tegid miski head jumalale Indrale, ja kuri jumalus mõtles — wastandliselt oma sennistele harjumustele — inimestelegi headmeelt teha . . . Ta mõlles kaua, mis teha, mille pärast inimesed liig uhkeks ei läheks, ja hirmu tema ees ei unustaks, — kuid ei tulnud millegi peale . . .

„Oli hämar, ja Suure järwe kõrwal lendas üle metsatuka suur hall liblik. Indra nägi teda just silmapilgul, kui helkis wälg üle metsa ja walgustas kõike hereda rohekassinise läikega . . .

niisugusega, nagu need wälgud . . . Wälgu walgustusel näis liblikki olewat rohekassinine, imestamiswäärt ilus.

„Olgu ta alati sarnane inimestele troostiks, las' inimesed naudiwad ta ilu,“ — lausus Indra ja ohkas kergendatult, et ometi wiimaks miski oli leidnud inimestele meeleheaks. Kas inimesed rahul olid wõi mitte, kuid liblik jäi igaweseks nii.“

Professor jäi wait.

— „Suurepärane legend! . . . kust Teie ta wõtsite ja kuidas läks Teil korda selgeks teha, et see on nimelt see liblikas, kellest kõneldakse legendis?“ — küsis too, keda kutsuti „Rosenkreuzer.“

Professor naeratas. Kuigi toas elekter ei põlenud, nagu kogu wõõraste-majaski — ometi nägid nad ta naeratust wälgu sähwatusel.

— „Ma pole sugugi kindel, et see on nimelt see liblikas, ja ma pole weendunud, et niisugune legendki on olemas, kuna ma ta just praegu wälja olen mõtelnud. Kuid kas muudab see asja . . . Kõik legendid on kellegi poolt wälja mõeldud, kas mõne üksiku inimese, wõi terve rea isikute poolt. Milles on on wäljamõeldus halwem kellegi preestri wõi pimeda lauliku wäljamõeldusest? . . . Ja kui säärane legend mulle pähe on tulnud, siis on täiesti wõimalik, et ta ju ammust ajast saadik olemas on, ainult et meie ei teadnud ta olemasolust tänase päewani . . . Täitsa uusi wäljamõeldusi pole olemas — igauks neist on mingi olemasolewa wõi olemasolnu sarnane. Need mõtted, mis meile pähe tulewad — lendawad ehk juba aastasajad ja aastatuhanded ääretuses; meie ainult satume nende teele ja siis tekiwad nad — wahel imestamiswäärt üheasjaliselt — mitme inimese pähe, nende inimeste pähe, kelle ajud nende wastuwõtmiseks küllaldaselt ette on walmistatud . . . Liig iseteadew oleks oletada, et oleme oma mõtete loojad. Meie olema ainult ilma osakesed ja toidame end ta — kõigi jaoks ühistest — allikatest“ . . .

— „Olen väga rõõmus, et Teilt seda kuulen — lausus „Rosenkreuzer“ — Teie wõite end weel parandada . . . Teie pole kaugele läinud tõe allikate juurest. Annan õpetajale edasi Teie kõneluse ja olen weendunud, et ta pärast seda tahab Teiega tutwuneda . . .

Pealegi teab ta juba ise — ilma minuta — sellest kõnelusest“ . . .

* * *

Wälgud täitsid kogu horitsondi ühtlase sinise helgiga. Awanesid silmale hiigla-krüptomeeriad teiselpool mühawat jõge. Krüptomeeriad näisid olewat mustad isegi wälkude walgustusel. Nende tihe mass ei paistnud läbi tagantulewa heledamagi walguse puhul.

Müristamine kõmas juba kaugel. Aike läks mööda. Kuid wäike Tshin istus ikka weeltugitooli all. Ta kartis äikest: ta peale mõjusid nähtawasti mitte ainult müristamine ja kõma, waid nimelt just elektri koondumine õhus. See elektriküllasus mõjus rusuwalts ka inimeste peale. Siin, wõõrastemajas, elasid pea kõik tülidele, kuid sel päewal enne äikest olid naised neil weelgi noriwamad, ägedamad ja wäiklased, kui harilikult. Nad polnud mitte millegagi rahul, isegi enesega mitte.

Alati tegutsesid naised laimujuttudega, täna olid need laimujutud aga eriti sapised.

Neid kuulates wõib õppida kõiki naisi wihkama: nii muutmatult wäiklased ja kitsad olid nende jutud. Nii kitsapiirdeliselt pöörlesid nad ühes ja samas wäikeste huwide kitsas ringis, milles walitses wastastikku umbusaldus.

Ja täna olid need kõnelused weelgi wastikumad . . .

* * *

Mööda walgustatud fooni jooksid ajuti wälkude heredad maokesed, kord sööstes kuhugi pilwisse, maaga roobastikku, kord alla, maasse. Ühe eriti tugewa wälgu puhul kustus elekter.

— „Arwasin, et mail, kus on tihtilugu maawärisemised, pole tugewat äikest — tuleb wälja, et überpöõdult“ — lausus kolmas toaswiibijatest, ajakirjanik.

— „Nähtawasti pole äiksel miski ühist maawärisemisega, kuid suurteil lagen-dikkudel olla äike tugewam, kui mägestikus“ — sõnas „Rosenkreuzer,“ wäadates üle prillide kuhugi lakke — „siin ümber on mäed ja ometi on äike jõuline?! Üldse on Jaapanis loodus noorem, kui meil, tormikam, tugewam, töötawad weel wulkaanid ja wesi pole

jõudnud weel lihvida maa ebatasadusi; Suurepärane maa . . . ja rahwas on hea, kuid, kahjuks, ei kõlba siia euroopalik mõtlemiswiis ja meie ei saa temast aru . . .

Sadu lõppes.

Aken oli awali. Tsikaad lendas tupp ja istus lauale. Ta lendas surma. Oli juba ära laulnud kõik armastuslaulud ning tahtis surra. Ta keha oli tühjaks jäänud. See oli emaloom, kõik munad oli ta munenud, ja elu ring oli lõpule jõudnud.

Teised tsikaadid alustasid juba laulu keset tihedat rohelist — üle wulisewa, igawesti kohawa jõe. Jõgi woolas siia Tshu-Ensõi mäejärwest, teel siia langedes kaskaadidena ja koskedena. Seal, all, jõe ääres on isegi palawal päewal jahe ja wilu.

Äkki koputas Iisi ja astus, wastust ootamata — tupp.

— „Kas Teil on küünalt? Mamma saatis küsima . . . Elekter ei põle kusahil.“

Rosenkreuzer waatles tähelepanelikult tütarlast.

— „Teie nimi on Iisi? . . . Milline kummaline nimi . . .“

Ta mõtles tahtmata Iisi'e peale, kuid ta ei arwanud, et Iisile nime andes keegi seda jumalannat meele oleks tuletanud.

— „Ma pole kunagi warem seda nime kuulnud — ütles ta. „On olemas jumalanna Iisis, kuid kunagi pole olemas olnud Iisi't . . .“

— „Just seepärast wõtsin omale selle nime, et tahtsin saada Iisise preestrinnaks . . . Warem oli mu nimi Liisi, kuid palusin seda muuta . . .“

— „Kas teate Iisis't?! — imestasid kõik peale professori. — Kui wana olete?“

— „Olen kaksteist — wastas Iisi. — Kas tean Iisis't? Enesestki mõista . . . See on minu jumalanna . . . Ta aitab mind . . . Teie arwate, et kaheteistkümnendaastased tütarlapsed ainult nukkedega oskawad mängida?!“

— „Aga kas teate ka, Iisi, mis on skarabäus?“ — küsis jällegi Rosenkreuzer.

— „See on skarabäus“ — wastas Iisi ja tõmbas esile wäikese medaljooni, mis tal rinnal rippus, bluusi all; see oli putukas Hiina nefriidist.

— „See on imestamapanew!“ . . . lausused jällegi kõik peale professori.

— „Miks see Teid imestama paneb?“ — naeratas Iisi. — Aga waadake, arhaat ei imesta.“

— „Kes Teile ütleb, et olen arhaat? Kust teate seda Iisi? . . .“ — imestas seekord isegi professor.

— „Ema“ — wastas Iisi, pööras ühel jalal ringi, nagu astuks ballettpas' ning jooksis naerdes toast.

* * *

Umbes minut istuti waikides, nii hämmastaw oli kuulda selle lapse juttu. Professor tundis enese teatud määral olewat konfuseeritud, kuid seda polnud temaga kunagi. Kuid ta hakkas uuesti rahulikult rääkima:

„Kas mäletate Egiptuse templites kaswatasid preesrid tütarlapse lapsepõlwes ja siis tegid nad neid oma armukesteks. Nad arendasid lastes need jõoned, mida nad hiljem tahtsid leida ja näha naistes. Tänu sellele, leidsid nad niisuguseid armukesi, nagu neid on wõimatu saada praegusel korral . . . Wõtke, näiteks, Iisi, see imeilus tütarlaps, wiige ta ära saarele, kus pole ainustki eurooplast, ja andke tema kätte kõik kõige parem nende rikkalikude teadmiste hulgast, mis inimesed on kogunud, — see poleks enam naine, waid jumalanna . . .“

— „Teil tekiwad täna paradoksaalsed mõtted . . .“ — lausus ajakirjanik.

— „Wõib olla — wastas professor. — Kuid kui kahju, et see on wõimatu! . . . Tänapäewa naise on rikkunud waleseisukorra, walukultuuri aastasajad. Talle oli kõik keelatud ja ta tegi kõik . . . See kaswatas temas tungi wale ja pettuse poole, ja seda juba ei saa parandada . . . Ei ole enam neid ilusaid naisi, kes elasid wanas Egiptuses wõi Ateenas“ . . .

— „Esimest korda kuulen, et Teie kõnelete naistest“ — tegi lõpuks oma poolt märkuse teenistusest lahkunud admiraal.

Poolpimedast aiast kostis Iisi naer. Öhk, mis oli täidetud krüptomeeriatega ja wihma lõhnaga, hoowas tupp läbi awatud akna. Pakkus lõbu hingamisega

protsess. Äkki hakkas elekter põlema. Toa meeoleolu muutus äkitselt.

Waene koerake roomas woodi alt wälja ja, aralt mööda waipa astudes, hüppas professorile põlwe peale.

— „Wäike, rumal penike . . . Mida sa ometi niiwäga kardad?“ — ütles professor, koera õrnalt paitades, — ja neist sõnadest kostis kolmele külalisele sügaw noot igatsust üksinduse järgi.

Asra.

Itaalia kirjanik würstinna Elisabeth Gonzago.

Enam kui tund aega oli ta minu juures istunud. Meie olime Londoni asjadest rääkinud ja sealseid olusid oma kodumaa oludega wõrrelnud.

Tema oli mulle ka oma reisist kõnelenud, mida ta Washingtoni ette wõtta tahtis, kuhu ta warsti saadikuna pidi minema. Ja mina olin temale õnne soowinud harilikkuse wastu käiwa warajase ülendamise pärast, sest et ta alles umbes 40 aastat näis wana olewat.

Siis jäi jutt soiku.

Tema istus kamina kõrwal madalal tugitoolil ja toetas pead wastu marmorisammast.

Raske, kollakas udu, nagu seda ainult London tunneb, oli terwe päewa nagu paks loor linna kohal lewinud. Kell oli alles kolm ja ometi oli tuba, milles istusime, nii pime, et waewalt meie raskeid wanamoelisi mööblid näha wõisime.

Kui ta ettepoole kummardas, langes kaminatule paiste otseti ta kõrge kumera pea peale, mida juuksed ainult pooleni katsiwad. Tema sinihallid silmad, mis leekidesse wahtisid, näisid minu silmis nii kurwad olewat, nagu ma neid weel ilal enne ei olnud näinud. Tema alumist näo-osa kattis lühikeseks lõigatud walkjas habe, mis kuni üle huulte alla langes. Aga mina aimasin, et ta suud kurb joon ümbritses, mis ta terwe isiku teiseks muutis.

Ma olin temaga seltskonnas tihti kokku saanud. Seal aga on üksiku inimise etteastumine ainult osa, mis olude wõimus temale peale sundinud. Ja noor diplomaat oli minu arust alati naerataw, armastusewääriline ja wiisakas olnud — nõnda, kuidas head kombed seda nõuawad.

Päew enne seda olime üheskoos oma ühiste Inglise sõprade juures õhtu-

söögil wiibinud ja seal oli mu lauanaaber mõned tähendused teinud, mis mulle nüüd korruga jälle meelde tulid.

„Teie suguwend, kes seal ülewal pereproua kõrwal istub,“ oli ta ütlenud, „on hoopis iseäralik inimene — nii pisut märatseja! Heatahtlikud wanemad proud olla teda tanu alla panna katsunud. Aga tema olla niisuguste kallalekippumiste wastu täiesti külm. Temal olla nimelt iseäraik mõte peas. Wana lugu Pygmalionist ja Galatheat: ta armastawat ühte marmorikuju. Jutustakse — ja see olla täiesti õige — et ta terwed ööd otsa ülewal istuwat ja kõige iseäralikumaid laule laulwat wõi põlwili maas oma külma ebajumala ees wiibiwat.“

Need sõnad tulid mulle meelde, kui ta nii waikides minu ees istus. Ta näolt paistis nagu wäsimus. Nähtawasti oli tal mõni saladus südame peal ja see äratas mu uudishimu.

„Teil on raske reis ees, Londonist Washingtoni,“ algasin ma, „aga poissmehel ei ole juwäga palju pakke kaasas.“

„Ei, wõtan ainult õige wähe kaasas,“ wastas ta, „ainult mõned kunstiasjad, paari pilti ja ühe marmorikuju.“

„Marmorikuju?“ küsisin ma. „Mis kuju see on? Kés ta tegi?“

„Tegija on üks Armeenia kujuraiuja, nimega Zerbo, ja kuju kujutab ühte noort neidu, keda ma kord tundsin. Ta on ilusam kui kõik kokku.“

Oli, nagu tuleks talle äkitselt tung, oma südant wälja puistata.

Mina teda ei seganud. Ja nõnda jutustas ta siis:

„Olin alles wäga noor, kui oma saatkonna liikmena Konstantinoopolis wiibisin. Nägin ainult wäga wähe Türgi elust. Elasin nimelt Euroopa linnajaos Peeras. Ja seal walitseb wäliselt just

samasugune elu, nagu meilgi Euroopa pealinnades.

Käisin üksi eurooplastega läbi. Ainult wahetewahel kutsus sultan wõi keegi kõrgem ametnik meid oma juure. Aga sealgi wiibisid siis ainult eurooplased.

Türgi naisterahwaid ma näha ei saanud. Neid oli ainult kaetult näha, ja suurtsugu naisterahwaid ei näe uulitsatelgi, sest et nad endid alati kuldsetes kanderaamides kanda lasewad.

Minu ainus naisterahwast tuttaw oli mu perenaine, kuuekümne-aastane eit, kelle mees kord eurooplaste juures teeninud. Sel põhjusel armastas ta neid „paganaid“, kelle wastu alumised rahwakihid umbusaldust ja ülemised põlgust näitawad.

Ühel päewal märkasin, et wana Zora nagu nutune oli. Küsisin, mis temale juhtunud, ja tema jutustas, et ta õde õnnetu olla. Ta olla ühe ihnsa, toore mehega abielus, kel neli naist olla, kellega ta jämedalt ümber käiwat. Hiljuti tegi õetütar kogemata ühe kalli klaasi katki — ta õemes kauples nimelt klaas- ja kiwiasjadega — ja wihas on ta teda nii rängasti peksnud, et neiu kehä nüüd üleni peksu jälgi täis olla.

Zora kirjeldus oli nii tüse, et wäikese neiu wiletus mulle elawalt silmade ette kerkis. Ma sain selle waese lapse wastu wäga kaastundlikuks.

„Politsei ei sega ennast iial selle sisse, mis mehe haaremis sünnib,“ seletas wanake. „Ainus wiis, kuidas naisi ja lapsi aidata saab, on, et nad omaniku käest ära ostetakse. Aga Zoral ei ole raha, Zora ei wõi midagi teha!“

Eide hädaldamine liigutas mind ja ma andsin temale summa, mis talle õetütre wabastamiseks waja oli.

Järgmisel päewal, kui diiwanil pikutasin ja paberossi suitsetasin, astus perenaine wäikese pekstud tüdrukuga tuppä.

Tüdruku nimi oli Asra ja ta oli 13 aastat wana. Ta langes põrandale ja suudles minu jalgu. Siis tänas ta mind sõnadega ja palus minult luba, et ta eluaeg „paradiisist tulnud walge ingli“ teenijaks tohiks jääda.

Ja Asra jäigi nüüd tädi juurde ning aitas teda tubaseid töid toimetada.

Esimesel ajal ei pannud ma wäikest wõõrast suurt tähelegi. Aga ühel õhtul, kui ma lahtise akna juures istusin ja kirjutasin, kuulsin ilusat, wärsket häält üht Hommikumaa romanssi laulwat. Ma tõmbasin akna eesriided üles ja waatasin alla aeda.

Seal istus Asra wiigipuu all ja punus punastest nelkidest ja walgetest nartsissidest pärga. Ta laulis, ilma et aimanud oleks, et mina teda silmitsesin. Ta hääl oli ta wanaduse kohta wäga hästi wäljaarenenud ja wäga ilus. Sügaw, wärwirikas, sulataw-örn.

Muusika oli mulle alati kõige armsamaks meelelahutuseks olnud, sellepärast tuli mulle lust, Asra muusikalist kaswatust oma hoolde wõtta. Ta ei tundnud ei nooti ega tähti, ja minu ettepanek wõeti imestusega ja hõiskamisega wastu.

Kaks aastat oli Asra minu õpilane. Meie lugesime, mängisime ja laulsime üheskoos. Aga mulle ei tulnud mitte silmapilgukski meelde, et see igapäewane kooselamine tema wõi minu südamerahule kardetawaks wõis saada.

Tema oli ju alles laps.

Ühel päewal kuulsin kogemata, kui tädi temale etteheiteid tegi, et tal jämedate tööde tarwis enam lusti ei olla. Tema ei tahtwat enam muud teha, kui lugeda, laulda, mängida ja lillesid rawitseda.

„Wististi usud, et kord sultani haaremisse pääsed,“ ütles eit mõnitawalt.

Asra hakkas nutma ja palus, et tädi teda mitte majast ära ei ajaks. Ta surra sel päewal, mil ta herrast lahutatawat, kinnitas ta kirglikult nuuk-sudes.

Sel õhtul märkasin esimest korda, et Asra ilus oli. Ta oli nüüd 15 aastat wana, ja oli kehalikult niikaugemale edenenud, kui põhjamaalased 20 aastaga.

Tema luulewõim lehwis wahetpidamata maailma, mida tuhandehäälised roosisid armastawad ööpikud elustawad, muinasjuttudes, mis palawast armastusest westsid, mis, kus teda wastati, kõige suurema õndsuse kaasa tõi, aga ilma wastamata inimese surmale suigutas.

Tema tänulikkusel minu wastu, kes ma ta rõõmutust majast päästnud, ei olnud mingisugust piiri. Tema silmis olin ma üliilmlik olewus, prohwet. Ja

ta awaldas oma tundmusi nii leekiwalt, et nad minu peale tahtmatult pidiwad mõjuma.

Terwe ta eluolu oli nagu kange lillelõhn, mis mind aja jooksul uimastas, joowastas, nagu oopium, mis mu peaaju udu sisse mässis ja mu hinge kõige ilusamatesse unenägudesse kandis.

Ühel päewal tuli üks kodumaa sõjalaew Konstantinoopolisse. Üks meie waltsejamaja printsidest wiibis laewal, ja sel põhjusel paniwad sultan, wõorad saadikud ja mitu pashat terwe rea pidusid toime.

Ühel öösel tulin ma kaunis hilja koju. Prinsi juures oli suur pidu olnud ja laewalael oli tantsitud.

Kui aiawärawa awasin, nägin, kuidas keegi purtskaewu kõrwal seiswalt marmoripingill üles tõusis ja mulle wastu ruttas.

Tulija oli Asra.

Käsi, mis ta mulle sirutas, wärises.

„Mis on sündinud?“ küsisin ma üsna imestades. „Mispärast istud sa nii hilisel tunnil weel aias?“

„Ma nägin seda laewa seal wäljas,“ wastas ta, „ja kuulsin muusikat. Ja minu süda läks selle juures kurwaks, nii kurwaks.“

„Aga mispärast?“

„Zora jutustas mulle, et teie naised mitte ükski ei tantsi, waid —“

„Noh?“

„Nad lubawad eneste ümbert mees-
tel kätega kinni wõtta, ja siis keerutawad nad nii kui putukad ringi.“

„Seda nad teewad, jah, aga mis siis sellest on!“

„Nad näitawad endid wõorastele meestele loorita, ja siis kannawad nad nii imelisi kleite, mis keskkohalt kitsalt kokku nõõritud. Kui ma selle peale mõtlesin, et mu herra nüüd nendega tantsib, siis hakkas mu rinnas siin nagu tuli põlema ja wärisesin terwest kehast“

Asra mustad silmad leekisid nagu tähed taewa küljes. Ta palaw suu, punane ja küps nagu granaatõun, oli poolinisti lahti. Ja omas lahtises Hommikumaa riides oli ta palju ilusam, kui kõik naisterahwad, kellega ma laewa peal koos olin olnud.

Asra oli armukade selle seltskonna peale, mis mind temast eemal hoidnud. Ja armukadedus tuli kõige liigutawamal wiisil nähtawale.

Ta ei teinud etteheiteid, waid awaldas ainult oma hirmu, et ta neist imelistest olewustest, kes tantsu puhul meesterahwaid eneste ümbert lubasid kinni wõtta ja kelle kleidid keskkohalt keha ümber nõõritud, taha wõiks jääda. Aga see wõrdlus langes ainult tema kasuks.

Mis ma temale ütlesin, ei mäleta enam, aga sellest ööst saadik algas Asrale ja minule uus elu. Ja kui päike Bospooruse kohalt tõusis, istusime ikka weel wiigipuu all, õhk roosilõhna täis.

„Meie oleme paradiisis,“ sosistas ta mulle kõrwu. „Ara mine minu juurest ära. Ma kardan ärkamist!“

Mõni päew hiljem sain teate, et minu teenistuseaeg mööda olla. Mulle anti wälimiste asjade ministeriumis koht.

Mis pidin ma tegema?

Abielusse astumise peale ei olnud esiotsa weel mõteldagi. Saatkonna liikmena ma palka ei saanud, sellepärast pidi mu isa kõik mu kulud omast taskust kinni maksma. Ka armsama siiajätmine oli wõimatu, sest kes wastutas selle eest, et wanake Asra weel oma juurde jätis, kui ma ära läksin? Ärwatawasti pani ta oms õetütre siis wõimalikult ruttu mehele.

Hädas läksin ma ülema, saadiku, juurde nõu küsima.

„Aga mu Jumal! Kas olete hulluks läinud?“ hüüdis ekstsellents. „Teie tahate Hommikumaa neidu naiseks wõttal Mõtelge ometi tõu, kaswatuse ja kommete wahekorra peale. Temast ei wõi ju iial eurooplast saada. See on alles mitme põlwe järele wõimalik! Ja türk-laseks Te ometi ka ei taha saada.“

„Ei, seda küll mitte,“ wastasin mina.

„Aga Asra terwe olemine on nii auwääriline ja ilus, et ta kõige ilusama Euroopa naisterahwaga wõib wõistelda. Ja mis ta teadmistesse puutub, sellega ei ole häda. Tema õpib tulise heameelega. Wõiksin ta ju mõne eurooplase perekonda anda — et ta seal elukombeid ja teadmisi täiendaks. Wõi ma wõiksin ta Wiini, Berliini, Pariisi, wõi Londoni saata.“

Wana ekstsellents naeris, mis wäga harwa juhtus.

Minu plaan olla nii iseäralik, arwas ta, ja ta kartwat, et palaw kliima mu peaajule wõiks wiga teinud olla. Siis

soowitas ta, et ma wõimalikult ruttu kodumaale tagasi reisiks.

„Kas te siis eneste peale sugugi ei ole mõtelnud?“ küsis ta. „Niipalju kui mina tean, ei ole Teie isa mitte mõni Krösus. Kõik, mis üle jääb, ohwerdab ta Teile. Teie ise olete seda mulle juba jutustanud. Diplomaadi elutee wälimine on ju iseenesest kergemeelsus, kui selleks rahaline jõud puudub. Palk, mida meie, diplomaadid, saame, kulub harilikult ainult esituse, ehk repräsentatsiooni kuludeks ära. Ainus abinõu, mis läbi enestele, paraku, mureta elu wõime luua, on mõne rikka pärijaga. Teie aga tahate enesele kiwi kaelaotsa siduda, et seeläbi terwet oma tulewikku kindlasti ära purustada. Ja seda wanemate ohwimeelest hoolimata — Ei, reisige aga koju. mu noor sõber!“ lõpetas ta. „Wean kihla, juba paari kuu pärast waatate selle asja peale isegi hoopis teiste silmadega.“

Seega lõppes meie jutuajamine selle aine üle.

Kui ekstsellents minu wanemaid nimetas ja murest kõneles, mis ma neile arwatawasti walmistaksi, löiwad mu südamekeeled kõlama. Sest isa ees olin ma alati aukartust tundnud ja ema ma otse jumaldas.

Et üks reisijate aurulaew weel seltsamal õhtul Konstantinoopolist lahkus, otsustasin ma saadiku nõu järele teha ja kodumaale wiibimata tagasi sõita.

Ma kartsin, et Asra lahkumise puhul kirglikeks saab. Olin kindel, et ta mind ennast kaasa wõtma meelitas. Kuid see oli ju wõimatu.

Nii istusin siis laua juurde ja teatasin temale kirjalikult, et ma enesele enne kindla seisukorra pean looma, kui temaga ühinemise peale wõin mõtelda. Lubasin, et ma teda iial ei unusta. Ja siis läksin laewa peale, ilma et teda jumalaga oleksin jätnud.

See oli tõepoolest südametu põgene mine. Ja kui laew liikuma hakkas, kahetsesin juba, mis teinud olin. See kõik on mul meeles, nagu oleks see eile olnud.

Päike wajus warsti marmorimoshee kuldkatuse taha. Ta naeratas ärdalt, nagu tuttaw nägu, mis mind tagasi kutsus. Peenikesest kullatolmust sünnitatud pilw wajus linna peale. Tornid ja minaretid leekisiwad nagu hiiglatõrwi-

kud. Meri läikis nagu wedel kuld ja selle pealt paistsid lumiwalged ja tulpunased plekid silma. Need olid walged turbanid ja punased mütsid, mis endid wees pegeldasid.

Ma nõjatasin laewa äärel ja wahtisin tagasi. Kuld, läige ja purpur kadusid. Kõik sulas ühiseks sinihalliks udukuks.

Wiimaks ei näinud ma enam muud kui ühte kahwatanud nägu, kust kaks põlewat, pisaratega täidetud silma wälja wahtisid.

Ma olin temale kirjade kirjutamise kätte õpetanud ja sain tema käest tihti kirju. Iialgi aga ei leidnud ma neis kirjades mingisugust kurtmist selle üle, et ma jumalaga jätmata olin lahkunud.

Ta jutustas mulle, et ta poolte päewade kaupa wiigipuu all istuwat ja merele wahtiwat. Ja seal tahtwat ta niikaua istuda, kuni ma talle järele tulen.

Mõned Inglise prouad oliwad Konstantinoopolisse umbes misjonikooli laadilise asutuse loonud. Nad tahtsid Türgi naisterahwaid ristiusku pöörda ja neile siis mõnda praktilist ametit kätte õpetada.

Arwasin, et see kool ka Asrale sünnis oleks, ja kirjutasin Inglise konsulile, kelle proua seal ka eestseisuse liige oli, et ta Asra sinna wõtaks.

Asra awaldanud selle üle suurt rõõmu. Ta kirjutas mulle ise, tema walmistawat ennast nüüd oma herra wääriliseks.

Kolm aastat läks mööda, ilma et isegi teadsin, mida ma õieti tahtsin.

Ma wiibisin kaks aastat kodumaal ja tulin siis Wiini.

Siis wõttis mõistus mu üle jälle wõimust. Ma kirjutasin Asrale, asjaolud tegewat meie abielu täitsa wõimatuks, ja ma lõpetasin kirja jaheda, rahuliku manitsusega, mis igale kooliõpetajale, kes oma õpilasele kirjutab, au oleks teinud.

Nüüd arwasin, et ennast karakteri kindla mehena olin näidanud. Olin enese peal uhke. Nooreseas wahetatakse ju õige tihti südamekaledus ja südame tunnistusetu olek meelegenduse ja mehisusega ära.

Wastust ei ole ma selle kirja peale iialgi saanud. Kaks kuud hiljem kirjutas mulle aga Inglise konsul, et see neiu, keda ma tema iseäralise hoole alla soo-

witanud, haigeks olla jäänud. Arst ei wõiwat kindlasti ütelda, mis haigus see on. Tema arwata, et hing teda kurnab. Surm ei wõiwat enam kaugel olla.

Juba järgmisel päewal olin Konstantinoopoli poole teel.

Asra pidi päästetud saama!

Tuhat plaani käisid mul peast läbi. Tahtsin diplomaatiategelt lahkudajakodumaale jääda ja seal mõnda praktilist ametit pidada. Tahtsin Asraga abielusse astuda ja kõik muu maailma sinna paika jätta.

Siiamaani olin ainult oma ja oma perekonna kasu peale mõtelnud. Aga missugune õigus oli mul ühe teise inimese õnne oma ja oma perekonna auahnusele ohwerdada? — See mõistus ei olnud muud kui wilets wabandus alatu äraandmise eest! Ja mispärast pidin seda üleüldse tegema? Kas ei olnud ma mööda läinud kolme tühja aasta jooksul küllalt selgesti näinud, et elu ilma Asrata rõõmutu ja üksik oli? Mina olin teda alatult petnud, kuna tema ainult minule elas.

Kui lõpmatu pikk see teekond oli. Raudtee ühendus Konstantinoopoli ja Budapesti wahel ei olnud weel walmis; ma pidin Triesti kaudu aurulaewal sõitma. Mul oli, nagu oleksin aastate kaupa pimedas wangitornis wiibinud ja nagu läheksin nüüd wastu wabadusele

ja elule. Selge päew, päike, wärske õhk, ühes ainsas nimes: Asra.

Ja kui siis wiimaks teekonna sihile jõudsin, ei wiibinud Asra enam elawate hulgas.“

*

Kaua aega istus ta waikides; walu-
sad mälestused rõhusid teda.

Siis tuli teener tulesid põlema panema. Ma nägin, et mu suguwenna nägu kahwatanud oli ja et ta silmades pisarad särasid.

Ta tõusis üles ja pakkus mulle lahkumiseks kätt.

„Wabandage, et ma Teie lahkust nii kurjasti tarwitasin!“ ütles ta. „Aga see on nii hea, kui inimene inimese leiab, kellele ta ennast nõnda wõib näidata, kuidas ta on — ilma näokatteta.“

Ta kummardas ja lahkus.

Mina ei ole teda iial enam näha saanud. Laew, mis teda Washingtoni pidi wiima, on kadunud.

Pärast leiti Azori saarte ligidalt ühe hukkaläinud laewa kere, mida selle Inglise laewa jäänuseks arwati: Reisijatest aga ei ole midagi kuulnud.

Hiljem on tihti üks iseäraline pilt minu hinge ees seisnud: sügawas merrepõhjas ühe noore neiu marmorikuju, mille ümbert ühe mehe surnukeha käega tarretult kinni hoiab.

Koer.

Saksa kirjanik Heinrich Mann.

Olime ühe sõbra juures waielnud hingede rändamise üle. Kui selle teooria wastased ja pooldajad juba küllalt olid waielnud, ei suutnud wiimased ühes erilises küsimuses kokkuleppele jõuda. Jutt oli kalduwusest, mida keegi kõlb-
liselt madalal seiswate inimeste hingest oli oletanud, loomade peale üle minna. Jutt laienes enam ja enam üldistesse kõnekäänudesse ja keegi skeptikus arwas seda wõiwat lõpetada, tähendust tehes:

„Teie eisaa iial käegakatsutawaid tõendusid esitada selle teooria kohta maal, kus see teooria rahwahinges kujurik-

kalt ei elutse. Sest alles usk loob tõsiasjad.“

Siin peatas teda wana kolonel Fastini kare, tükikaupa jääst sulaw hää.

„Wõib ju olla, et Teil õigus on. Wähemalt usun ma, et siin Euroopas nii mõnigi juhtumus wõimatu on, mille üle ma Indias kuigi palju ei imestanud.“

Wanamees oli lühikese puupiibu suust wõtnud, mis kindel märk oli, et ta midagi tahtis jutustada. Lumiwalgete juuste all läikis ta nägu nii punasena, nagu seda ainult India päike kolmekümne aasta jooksul wõib niisuguseks teha. Ta istus sirgesti, ainult käsiwarsi

kergesti toele toetudes. Tema helesinised, terawad silmad waatasid minu ja mu naabri wahelt läbi nagu kausse. Me ootasime.

Ja siis algas ta:

Noore ohwitserina oli mul ühe mässu ajal, mida tookord palju tihedamini juhtus kui praegu, üks sõjawäesalk kaugele maa südamesse wiia. See oli üks kaugele ette nihutatud wahisalk suuremas külas, kus weel iial enne sõdurite maijapaigutamist polnud nähtud. Elanikud ei näidanud endid waenulikult, aga mulle oli selge, et nad mässajatega õõseti ühendust pidasid, neile wõib olla moona andsid, ilma et ma teada oleksin saanud, kus ja kuidas. Läbikäimine kahtlaste sisemaalastega oli minu mees- tel keelatud, aga olemas on külgetõmbawusi, mis ka kõige tublimale sõdurile ülemuse käsust tugewamad on. Üks lugu tegi mind eriti rahutuks, nii et ma pahanduse tegija oma ette kutsusin.

„Bob Raylor,“ ütlesin ma talle, „sinul on armastuseühendus ühe Hindu tüdrukuga, kelle nimi on Giwah, ja tema emaga, kes kaugel põhjas eelwiimases majas elab.“

„Nii on, kornett.“

„Sa tead, et sa ühe teise selle tüdruku juurest oled tagandanud.“

„Nii on, kornett.“

„Kes see on?“

„Ramsun, arwan ma; siin kutsutakse teda kihwtiseks maoks.“

„Seesama, keda me asjatult otsime, kes igal ööl meie wahte petab ja kusa- gilt, ei tea kust, külla tuleb, nagu oleks ta kusagilt maapraost wälja roomanud.“

„Seesama, kornett.“

„Sa tunnend neid weriseid lugusid, mis temast jutustatakse?“

„Tunnen, kornett.“

„Ja tead tema armukadedust ja et ta kättemaksta on wandunud?“

„Tean, kornett.“

„Bob,“ ütlesin ma walidamalt, „maa pärisrahwaga läbikäimine on keelatud. Sina katkestad oma ühenduse.“

„Kui see peab olema, kornett.“

Ta ütles seda nii halatsemiswäärilisel ilmel, et ma walidam enam olla ei tahtnud.

Aga minu seisukorras oli mulle iga mees wäärtuslik, waatamata raskuste ja hõõrumiste peale, mis wõisid tekkida, kui üks minu meestest külas hukkus.

Sellepärast lasksin Giwah ütti eriti walwata. Seda nõudis ju ka inimlikku, üks ole?

Kuid see aitas ainult sedawõrd, et tehtud teost warsti teateid saime. Ühel noorkuuööl oli wahisõdur oma walwe all seiswa üti poolt kareda, lühikese karjatuse kuulnud. Kohale rutates ei leidnud ta midagi. Ta tõstis kära, minu mehed jooksid tulega sinna. Me leid- sime ütiukse lahti, ainsa ruumi tühja, ainult ühest nurgast kägeras koos tüd- ruku nürimeelse ema. Werejäljed wiisid meid külast wälja kohale, kus wahisoldat, nagu ikka, kedagi inimest ei olnud tulemas ega minemas näinud. Seekord oli siis sel mehel wõimatu teos- tunud, et ühe teise inimese, wõib olla surnu, enesega oli kaasa wedanud. Kahllemata läks ta kättemaks nii kau- gele, et ohwri matmise wõimatuks tegi.

Joostes edasi, kuulsime tumedat koera haukumist, ja warsti saime seisukor- rast aru. „Äitaja,“ kellest waene Bob rääkis, oli paraku liig hilja tegewusse astunud. See oli Giwah suur dogge, kes mõrtsuka oli maha tõmmand. Mitte kaugel temast lamas meie Bobi surnu- keha ja tüdruk tema peal kummuli, metsikwalusas olekus. Tema kuklas, mis ühes suudlustega, mis ta Bobi näole surus, üles ja alla lendas, ja ta lahti- läinud mustades juustes süütasid meie tõrwikud kõige tumedamad tuled põlema. Aga selles oli ometi midagi, nii et ma pidin mõtlema Edithi luigekaela peale, kes oma kuningliku kullakese surnu- wäljalt üles leidis. See siin oli oma ka pi- medal ööl leidnud.

Wiimaks pidime ometi ka koera jä- rele waatama ja ta wägiwaldselt mõrt- suka keha küljest lahutama. Metsik loom oli oma hambad sügawale kehasse lõõnud ja end üleni weregaga määrnud; usun, ta oli isegi mõrtsuka sisikonda söönud.

Wiisime tüdruku koju. Ta oli wäga ilus; mehed, kes teda kandsid, puudu- tasid kobawa saamatusega tema jõue- tuid, sihwakaid, pruune kehaliikmeid. Ja, wõtku mind —, kui ei oleks olnud juhus nii traagiline, minu arust ei oleks näidanud olewat sugugi liig sündsuseta, waesele Bob'ile mõnda ohwitseri järe- tulijaks anda.

Giwah jäi nädalate kaupa oma ütti luku taha, ilma et kedagi inimest oleks

näinud. Koera wastu ilmutas ta seitsaadik südamlikku sõprust. Õnnetul kombel suri loom, enne veel poegi ilmale tuues, kellest tüdruk ainult esimese omale jättis.

See koer oli wististi tüdruku poolehoiu pärinud, sest tüdruk ei sallinud nii pärast kui enne kellegi teise seltsi. Kuid minu mehed, kes garnisoni üksinduses tüdruku wastu suurt huwi tundsid, tahtsid, tahtsid näinud olla, et nende waherkord üsna iselaadiline oli. Nende wahel walitses nockimine ja hullamine, mis, mida suuremaks koer kaswas, seda wae nulikumaks muutus. Warsti ei tahtnud kärategemine kinnises ütis enam wai kidagi. Tüdruk peksis koera, kes teda haawas. Wiimaks ajas ta koera igakord toast wälja, kuid kutsus ta warsti jälle tuppa tagasi. Nende wahel tekkis siis kummaline waherahu, mida mul enesel kord oli juhus silmitseda. Tüdruk konutas oma matil; ta ilus keha nägi wälja kõhetu ja hooletusse jäetud, koer tema wastas nurgas keras, karwane ja metsik, pilgus tige, teatud määral inimlik kirg, nagu ma seda ühegi teise looma juures pole näinud ja mida Giwah silmanähtawalt kartis. Mõlematel oli walge waht suu ääres.

Ühel õhtul ilmus Giwah minu telgi ette ja näis arusaamatute sõnade ja märkide abil abi otsida tahtwat. See pidi midagi tähtsat olema, mis selle eide ta tarretusest üles raputas. Kummaline huwi asja wastu ajas mind temaga ühes minema.

Kui ma tuppa astusin, hüppas koer kõrwale. Tüdruk lamas matil pikali, ta rind, ikka veel alles ilus ja ümmargune,

seisis liikumatult. Suurest haawast kaela sees woolas weri. Mekatsusimeruttu werd peatada. Waluga minestusest ärgates, laskis Giwah enda püsti ajada. Ta pilk otsis ja leidis. Üks sõdur oli koerale püssipäraga tubli hoobi annud ja ta jalgaga nurka wirutannud. Sealt kohtas ta lõppew pilk, õudselt ilmekana, tüdruku pilku.

Giwah silmist leekis surmawa wiha tuli, nagu seda tema poolt keegi niisuses meeletlikus seisukorras ei oleks tahtnud oletada. Äärmise jõupingutusega katsus ta ennast täitsa püsti ajada, ühte kätt nagu needmiseks wälja sirutades, ja ta walgetelt huultelt tulid hoo kaupa poolarusaamatud sõnad, mis kõlasid nagu rögin.

„Sa teadsid küll, mis tegid, sina, — sest kas sina ei ole — tema! Kas ei ela tema hing sinus? Ma nägin ju, kuidas su ema tema werd jõi. Tema werd!“

Ta karjatas, ja kukkus siis küljeli. Kuid ta pilk ei lasknud silmist koera, kes, olgu tüdruku sõnade wõi surma lähenemise mõjul, samuti kokku wajus.

Üksisilmil wahtisid surijad nii üks-teisele otsa — tüdruk ja ta armsama mõrtsukas — ka tema enese mõrtsukas!“

„Koer!“ hüüdis, kui jutustaja wait jäi, see skeptikus, kes oma tähenduse läbi koloneli anektoodi oli wälja kutsunud, ja ta häälest kajas selgesti hirm.

„Koer, tahtsite ütelda!“

Aga wanamees ei ütelnud enam midagi. Ta oli piibu hammaste wahel pistnud ja wahtis oma heledate, terawate silmadega minu ja mu naabri wahelt läbi nagu kaugusse.

Unistatud elu.

Jaapani luuletaja Onono Komachi.

Õitsesid lilled õrnemad,
wõrgutawad ja wärwikad...
Tõkketa, aga ka üle tõkke
wahtsin ma elu weerwasse jökke.

Lilled närtsisid, suriwad,
õitsid ilul ja suriwad —
asjata õitsesid nad!

Minu tunded.

Soome kirjanik Juhani Aho.

Mu tunded, mu helewuse kerged liblikad — te õõtsuwad linnud, kes te asute minu ja maailma wahel . . . mis oleks mulle maailm teieta?

Ta oleks mulle kui pilwetu taewas, kui piiritu kõrwe, kui jäätunud meri, kui lehetu sügismets. Ta oleks kui mu-retu elu, kui rõõmutu äripäew, kui ühesugune elutõsidus — tuumatu. Ta oleks kui maantee, mida mööda kõik rändawad ja mille sihid kõigile on tuntud samuti kui mulle.

Nüüd aga on maailm mulle tunnete walgel kui taewas tuulisel ilmal, taewas, mis kord peitub pilwe taha, kord jälle hiilgab kõiges heleduses nagu wiljarikas põld, kus wiljapead kõiguwad ja mille üle warjud heljudes rändawad — kui meri, mis wahest wagusa ilmaga hingab, wahest walges wahus keeb — kui kewadine lehtmets, kus lehed haljendawad ja käod kukuwad — ja kogu elu on kui suwine pühapäew, kui nooruse unistus, kus lootused ja kahtlused tuhandel kombel teisiti täide lähewad. Ta on kui tundmatu metsa põues looklew jalgrada, mis laande kaob, orgu waob ja äkilistele, metsaga kaetud kõrgustikkudele tõuseb, näidates mulle si-

hukesi maakohti, mida enne keegi polnud näinud, isegi mitte mina.

Sellepärast kallistan teid, mu tunded, nagu kallistatakse lapsi; ma hoian teid ikka ja ei häbene tunnistamast, et olen teid isegi hellitanud.

Ma hoian teid kui rändaw pillimees oma pilli, mis elutumal, tühjal teel on ta ainus rõõm, ja ma arwan nägewat, et weel ja weel on neid, kes jääwad kuulutama ja saawad sädeme rinda tema häältest.

Tean, et wõite mind saata eksiteele, et wiite minu tihti kõrbesse eksima, aga ma ei lahku teist ega hooli etuteel muist juhtidest. Ma püüan teid kui waraotsija eksitulesid ja usun teid kulla peiduurgastel loitwat, juhtugugi tihti, et te minu kukutate kiwikoopasse.

Sest ma tunnen teid; te tõstate minu sealt üles ja juhite mu elulaewa sügawas sügisises pimeduses, olles mulle teel wilkuwaks juhttuleks.

Kustuksite teie, siis oleks mu elusoon külm ja hall pakane wapustaks mind. Sellepärast hoian teid kui ohwrituld, mu tunded, ja ei jaksaks teie kustumist kanda.

Türgi naljajutud.

Bu adem.

Kui Bu adem koolis käis, juhtus ta ühel hommikul kooliteel kokku sultaniga, kes parajasti jalutamas oli. Sultan nägi juba poisikese silmist, et ta terane ja mõistlik oli, ning hakkas temaga juttu ajama:

„Kuhu sa lähed, pojake!“

„Kooli.“

„Säh, wõta see rahatükk ja osta omale maiust.“

„Ei; kui isa, seda näeb siis küsib ta, kust ma selle olen saanud, ja hakkab mind peksma.“

„Ära karda, wõta aga peale. Ja kui isa küsib, kust sa ta said, siis ütle, padishah andis, ja ta ei peksa sind.“

„Aga tema ei usu seda.“

„Miks?“

„Sest padishah ei kingi iialgi ainust rahatükki. Täidaksid sa aga mu kogu koolipauna rahaga, siis usuwad seda kõik.“

Sultanile meeldis poisi meeletterawus ja ta täitis tema pauna rahaga.

*

Kui Bu adem alles poisike oli, tulid ta ema sõbrannad sagedasti ema juure juttu westma ja tundsid poisi naljastustest lõbu. Wahest juhtus, et nad üksteise wanadust küsisid ja Bu ademi ema ütles alati, et ta ainult 16 aastat wana olla. Nii möö-

dus 4 aastat ja Bu adem oli juba 20 aastat wana, kui jälle kuulis oma ema teistele ütlewat, et ta alles 17 aastat wana olla. Nüüd lõppes poisi kannatus ja ütles:

„Emake, talleke! Oota veel paar aastakest, siis wõime seltsis üles kaswada!“

*

Kord tõi Bu ademi isa kalu koju. Ema küpsetas need ära ja tõi lauale, peitis aga mõned neist laua alla, ilma et seda keegi nägi. Ainult Bu adem nägi seda, aga ei lausunud sõnagi.

Söögi ajal kummardas ta ühe kalakese kohale ja sosistas sellele midagi. „Mis sa seal tembutad?“ küsis isa. „Küsisin kalalt midagi weeuputuse asjust,“ wastas poeg.

„Ja mis kala ütles?“

„Ta ütles, ma küsige seda neilt kaladelt, kes laua all on,“ wastas poiss, „sest need olla wanemad!“

*

Kord jõi Bu adem enda nii jooonuks et veel waewalt maja ukse juure jõudis. Sinna kukkus ta maha ja ei jõudnud sealt enam tõusta.

Politseinikud nägid teda maas ja tahtsid wahi alla wõtta.

„Tõuse üles, lontrus,“ ütlesid nad, „ja tule politseisse.“

„Herra,“ wastas jooonu, „arwake ise: oleks mul olnud niipalju jõudu, et veel oleksin jaksanud kaks sammu edasi astuda, siis oleksin olnud kodus, aga kuidas jaksaksin ma nüüd veel minna politseisse, mis kaugemal on?“

*

Teinekord oli ta jälle nii jooonu, et ei jaksanud enam sammugi astuda. Ta jäi keset tänawat seisma ja ta silmade ees näis kõik keerlewat. Juurejuhtuw politseinik küsis:

„Mis sa siin seisad?“

„Maailm keerab,“ wastas Bu adem, „ja mina ootan oma maja, et uksest kinni haarata, kui ta on jõudnud minu kohale.“

Raihanati pulmad.

Balti-Saksa kirjanik Woldemar Uexkülli jutuke Kaukaasiast.

Oru järsul mäeküljel seiswad põlised puud. Puude pikkade, kõwerate okste all puhkawad ratsanikud. Need on ossetid. Mehed on sadulast maha karanud ja hobused kammitsasse pannud. Ühed neist toetuwad nüüd puude najal, teised pikutawad samblal.

Päike lõõmab kõrgel pilwedeta taevas ja kõrwetab eemal rohulagendikul rohtu. Siin metsas aga on jahe ja walitseb hämarus. Kusagil wuliseb allikas ja ta wesi kaob samblasse. Puud sünnitawad tiheda katuse. Ainult harwa wilksatab mõni kiir okste wahelt maha.

Ratsanikud on sõõnud ja suitsetawad nüüd piipu. Mehed jutustawad ja wanad nende hulgas kurdawad, et elu ei olla enam niisugune kui enne; truudus kahanewat ja au ei hoitawat ka enam nii kõrgel kui waremalt nende ajal.

Noored waidlewad wastu, aga aupaklikult, nagu see kõlbab noortele wanade wastu.

„Ütelge, mis tahate,“ kõneleb üks walge habemega wanamees. „Minu nooreseas oli asi ometi teine. Siis läks sõber sõbra eest veel surmagi.“

„Meiegi päiwil on ustawaid sõpru,“ wastab noor Adelgirei. „Minu külas ei ole au ja ustawus veel mitte surnud. Kas olete midagi kuulnud Raihanati pulmadest?“

„Ei.“

„Jutusta!“

„Meil on aega kuulata. Hobused peawad veel puhkama.“

Adelgirei seab enda õieti istuma ja algab:

„Wanadel wõib olla õigus ütelda, et nende päiwil isaisade kombeid pühaks peeti, et külalisi austati, sõbra wastu ustaw oldi ja aust enam lugu peeti kui elust. Aga ka meie, noored, katsume käia nende jälgedes, kes on auga wanaks saanud. Ja näiteks, et esiisade waim veel meiegi keskel edasi elab, jutustan teile Raihanati pulmadest ja

Aslangirei pulmadest ning Suslambeki sõprusest. Minu külas elavad nad ja on wandewennad. Juba mitu aastat tagasi on nad joonud wandejooki ja üksteisele sõprust wandunud. Aslangirei on wanast, heast soost, lugupeetud ja rikas mees. Suslambek aga ei ole mitte rikas ja ka tema sugu ei ole nii lugupeetud kui Aslangirei oma.

Nüüd juhtus, et nad hakkasid armastama üht ja sama neitut.

Aslangireil oli juhust ilusale Raihanatile pääseda südame ligidale; ta oli temaga tantsinud ja rääkinud, nagu seda noored mehed ikka teewad, kui nad mõnda neitut armastawad, ja oli märganud, et ka Raihanat tema wastu hea oli. Aga kihlatud nad wormilikult weel ei olnud, ehk küll Aslangirei ka Raihanati wanematele meeldis.

Seal teatas Suslambek, kel sellest kõigest polnud aimugi, kord ratsasõidul oma sõbrale Aslangireile, et ta Raihanati armastawat ja teda omale naiseks tahtwat kosida.

Mitte silmapilkugi ei mõtelnud Aslangirei. Ta astus kohe tagasi ja lõpetas kõik läbikäimise Raihanatiga ja tema wanematega.

Aga see ei olnud tal kerge. Sest ta armastas Raihanati ja uskus, et neiu ka teda armastas. Kuid sõbra õnn käis kõigest sellest üle. Küll nuttis ilus Raihanat nii mõnegi öö Aslangirei järgi, kuid näha ta teda enam ei saanud, sest et Aslangirei ennast nüüd meelega temast kaugele hoidis.

Mõni aeg hiljem palus Suslambek Raihanati wanematelt tütre kätt ja need olid sellega nõus, sest et neil Aslangirei peale enam lootust ei olnud.

Ka pulma ei tulnud Aslangirei. Pulmad olid nagu kõik teised pulmad meie mägestikus. Joodi, söödi, tantsiti. Ja wiimaks wiidi Raihanat lauldes ning püssi lastes Suslambeki maija.

Kui aga õhtul Suslambek täis armastusõnne oma magamistuppa astus, istus noorik weel täiesti rietatult woodi äärel.

Suslambeki imestawale küsimisele wastas ta:

„Kas tead ka, mis sinu sõber sinu heaks on teinud? Ta armastas mind ja —“ noorik lõi silmad maha — „teadis, et ta ka mulle meeldis. Aga kuuldes, et sina mind omale tahad, jättis ta minu maha.“

Nooriku hääl wärises.

„Wõimatu,“ ütles Suslambek taganedes, „wõimatu! Seda on ta minule teinud? Ja mina — mina ei teadnud sellest midagi!“

Ilus Raihanat noogutas pead.

Suslambek aga ei jäänud meelegõr-guse poolest sõbrast maha. Ka tema oskab ja wõib oma armastuse ohwerdada sõbrale.

„Raihanat,“ ütles ta nooriku juure astudes, „tänasest päewast oled sa minule öde, püha nagu öde. Maga see öö rahulikult minu juures. See oda olgu minu tunnistaja!“

Ta tõmbas põueoda tupest ja pani selle keset laia woodit.

Nii magasid nad kui wend ja öde üksteise kõrwal, oda aga seisis nende wahel.

Teisel hommikul kutsus Suslambek oma sugulased ja sõbrad kokku ja teatas neile, mis sündinud.

Sellejärele saadeti ilus Raihanat lauldes ja püssi lastes Aslangirei maija, kes nõnda sõbra käest oma truuduse ja ohwimeele eest palga sai.

See on lugu Raihanati pulmadest,“ lõpetas Adelgirei oma jutu.

„Allah õnnistagu meest, kes nii truud oli, ja lasku teda näha lapsi ja lastelapsi,“ ütleb walge habemega wanamees. „Ja nüüd teele — hobused on juba küllalt puhanud.“

Mehed hüppawad sadulasse ja kaowad Kaukaasia wilusse metsa.

Miks armastad sa mind?

Läti kirjanik J. Akuraters.

„Miks armastad mind, meeletut? Kas ma tean, kus õitsewad roosid sinu noore rinna ja juuste ehtimiseks? Kas tean ma armastuse sõnu, mis wõlksin sulle kõrwla sosistada üksinduses, kui sa soowid unistada?“

Mul pole midagi, ei lille, ei meelitusi ega suudlusi... Miks armastad mind? Wõi unistad sa tulewases pesakesest kusagil waikususes ja rahulikust õnneelust, mis samuti möödub kui kollakas, waikne sügispäew? Minul ei ole midagi — mitte midagi!

Tunnen ainult teed, mis wiib üle kaljude ja kuristikku. Armastan pimedust, ööd ja üksindust; tahan rännata igawesti ja jänunen wõitlust. Warem wõi hiljem kisub ta minu oma ohwrite hulka ja ma kõdunen seal üks, unustatult. . .

Kes kallistab sind siis ja räägib sulle armastusest? Miks armastad mind, haiget? Mine sinna, kus maailm õitseb, sinna, kus terwis ja kus armu järele jänunejad nopiwad lille ja laulawad laule — seal leiad sa oma kewade! Minu juures aga kestab sinu armastus nagu tuluke õõtuule käes ja kellegil ei ole jõudu teda enam uuesti lõkkele puhuda. Armastus wajab puhkust, rohelist põlde ja kulda, mina aga olen waene. . . Mu ainukeseks waranduseks on mõtted, ja needki on — meeletud.

Miks armastad mind? Põgene, põgene minust!

Wõi tahad sa mind weelgi armastada ja mõista? Tahad mind armastada nagu mõtet, nagu midagi, mis ju ammu unustatud?

Jah, siis ei küsi ma enam, miks mind armastad, waid tunnen oma ligidal olewust, kelle hingeõhust ilm ärkab elama, õitsma ja mulle wastu naeratab, siis hakkab ma elama, saan suureks ja wägewaks, ja keegi ei tunne jõudu, mis minu nii kõrgele tõstis. Sina aga kahwatad ja närtsid siis ja nutad minu armastuse pärast. . .

Miks armastad mind, kui sulle ei meeldi pisarad ja walu? Pisaraid ja walu naerab maailm, ta naerab ka sind ja mind. . .

Miks armastad mind?

Noorus.

Andres Silla.

Kas tunned maad, kus elab õnn ja headus,
kus aateilmal awar asupaik?

Kus maksab ainult armastuse seadus

ja süda on nii muretu, nii waik?

Kus hommikul sa tõused rõõmsalt üles

ja õnnelikult õhtul woodi läed?

Kus terve päewa wiibid õnnesüles

ja ainult päikest sinitaewas näed?

Kus lõbusasti saadad mööda päewad

ja hõiskad, laulad, lõõrid linnuna?

Kus lennates su tunnid mööda läewad

ja ilul särab kogu ilmamaa?

Kus lilled õitswad õrnalt põrmupinnal

ja linnulaulu täis on teed ja raad?

Kus õnne maitsta wõid sa täiel rinnal —

kus on see maa? — Kas tunned seda maad?

Oh lapsepõlw — mu kadund paradiis,

su mälestus on mulle püha, kallis!

Sind leinab kurwalt minu lauluwiis

ja otsib hing weel wanaduses hallis!

Mu elukõrbes oled kui oaas,

kus wõin ma oma jänu kustutada!

Sa oled nagu kena lillewaas,

mis wõtab mind siin õitel õnnestada!

Sa oled mulle nagu muinasmaaks,

kus hing wõib juua kosutust ja rahu,

sest sinuta ei mina rahu saaks,

ei unustada suudaks päewi pahu!

Oh noorus, noorus, kuldne oled sa

mind jalul hoides elu hädas, hurmas,

ja kui ka tagasi ei tule sa —

su mälestus mind õnnestab weel surmas!

Tähtedewaheline reisirüüroo.

Austria kirjaniku Hellmuth Unger'i romaan.

7

„Kui tohin?“

„Miks mitte,“ vastas wanaherra. „See on ju wäga huvitaw.“

„Jah!“ finnitask LITTLE ja suudles Gewat pikalt.

Ta tundis jälle, kuidas Gewa end ta rinda wastu surus.

Siis ütles Gewa kindlalt:

„Suurepäranne!“

* * *

Mr. Little elas kui paradisiis. Kuna wanaherral palju ärilisi ülesandeid oli, oli ta kogu päewa Gewa seltsis. Daam oli talle ettepaneku teinud, koos linnaga tutwuneda. Kuid Little seletas, et ta end uuel planeedil weel kodus ei tunne olemat ja suurema hea meesega toas istuda.

Neiu oli sellega koge nõus olnud.

Mõne päewa pärast.

„Armas James. Täna õhtul tulewad meile külalised. Nii saate siis Teie lõpuks ka teiste inimestega kokku. Walmistaksite meile suurt headmeelt, kui meile midagi jutustaksite maapealsest elust. Meie inimesed on kõik wäga teadushimulised. Siin räägitakse Teie ilmast ju igasugu wõimatuid asju, mida ükski et taha uskuda.“

„Hea meesega,“ ütles mr. Little.

See seltskond oli kõige isearalikum, mida mr. Little senni näinud oli. Ta kasuisa majas oli ligi 100 inimest koos, herrad ja daamid mitmesuguses wanuses (Bõhjatahede-olewuste puhul on parem rääkida: ajajärkudest). Ja need inimesed farnanesid üksteisele kui teistkud. Mr. Little nägi oma Gewat wiieskümmes isikus ja riides, ja waenalt olets ta õige üles leidnud Bõhjatahede osawamad pilgud tundsid üksteist kõige wähematestki eriwustest.

„Mu daamid ja herrad,“ ütles pidupere-mees, kui kõik maja peasaali olid kogunud (see oli kaunis odaw wastuwõimine, sest ei antud midagi süüa ega juua!) „Mr. Little maapealalt, meie tähtedewaheline külaline, on nii lahke ja jutustab meile midagi elust-olust oma tähekodus.“ Mr. Little nägi, et kõigi filmad tema poole olid pöördud, ja tegi wiisaka kummarbuse.

„Millest peaksin jutustama?“

Gewa oli nähtawasti oma sõbrannadele juba midagi sellest ijaaralikuft mängust jutusta-

nud, mida maa-elanikud nimetawad: armastuseks, sest kõik daamid hüüdsid kooris:

„Suudlemisest!“

Mr. Little teatas siis tahtitudega ja arusaadawalt, kuidas on loodud maa-inimeste südamed, ja kuidas seal õitseb armastus; ning ka sellest, et armastuses peituda nende suurim õnn.

Maapealne isafaks Sibidigeigei olla kord imestanult küsinud: Milleks suudlemad inimesed? Bõhjatahtlased ei hakanud selle üle pikemalt järele mõtlema.

Ja Gewa seletas:

„See on suurepäranne ja ch'c!“

Mr. Little'ile sai suur rõõm ja lõbu osaks, sest ta tohtis oma ettekanede ka tegelikud lasted järgneda lasta.

Kõik kohalolewad daamid tahtsid temalt suudlemist ära õppida, et selgusele jõuda, kas ka nende südames tekib see wärulew tunne, millest Gewa nii kiitwalt oli kõnelenud. Ja siis harjutaskogu seltskond suudlemist — paariviisi — niisuguse enesestmõistetawusega, nagu meil õpitakse foy'i wõit jimm'it.

Et Gewa ainult James'iga tahtis harjutada, see meeldis James'ile, sest see neiu oli ainuke, kelles juba midagi firetaolisi märgata oli.

Keegi nooremas ajaastmes seisew herra astus mr. Little'i juure ja ütles:

„Armas mr. Little, mis see rumalus tähendab! Kas tahate siia uusi seltskonnakombeid importeerida kui wale kiviisid?“

„Wale?“

„Noh, mis Teie mulle seal maakeral ette heitsite, et ma teiste tähtede teadused ära kasutan oma kaasinimeste tüsjamiseks, selle etteheite wõin ma Teile täna tagasi anda. Mis Teie täna siin korraldate, on kaugelt halwem kui mu Meduusaktiivid.“

„Ah, Teie olete Bot!“

„Teie wana sõber. Kuidas elab Teie mõrsja, Christine Dejot? Kui see seda teaks!“

„Bot, Teie olete häbematu, sest teate, et ma Teile midagi teha ei saa.“

„Enamgi weel, armas Little. Meie oleme, nii usun ma, ainsad ilmakodanikud Bõhjatahede ja jääme wiist ka selleks.“

„See tähendab?“

„Peame kokku hoidma. Pärast meid ei tuje ükski enam. Maakeral on midagi juhtunud,“

rewolutsioonike, rewolutsioon wõi mingi häwitaw loodusnähtus. Maafera on kõiksusest kadunud ja ei wasta enam. Ratsur nii ruttu, kui iganes wõimalist, laugemaale pääseda, aga Teid, mr. Tittle, kahjatsen ma südamest. Muudugi on Põhjatähel kõige ilusamad naised, aga armastust Te siit ometi ei leia. Ja head loomaliha-praadi Te ka ei saa."

"Teie lähete minema? Kas see siis nii kihtne on?"

"Kihtne wõi mitte, ma pean. Olen abielus ja kaitseta."

"Kus nimelt?"

"Meduusal. Mida armate, mis see tähendab!"

"Õnnetu abielu?"

"Ainult minu poolt, aga seda põhjalikumalt."

"Teie naine on ju laugel."

"Meduusa-nimejed on kõik selgetnägijad. Nii teab ta alati, kus ma wiibin. Meie hea maafera oli laugel, ja sinna ei ulatanud ta selgenägelikkus. Siin aga olen talle liig lähedal ja ei pääse enam ta küüsi. Kui Teie mind ometi maaferal poleks kihutanud. Seda karistust pole ma ju ilkagi ära teeninud."

Mr. Tittle istus sügawais mõtteis.

Maaferal lahkunud igaweseks ajaks? Ei kunagi enam koju tagasi! Aga siingi wõiks ju inimene wiibida, kui, ja kui . . . Kui tuleks keegi tõelik inimene tõeliku südamega siia tähele!"

Bot naeratas.

"Tean Teie mõtteid, mr. Tittle. Kui inimene Meduusaolewuste juures on elanud, oskab ta nii mõndagi. Teie soowisite praegu, et Christine Bõjot siin wiibiks!"

"See on õudne!"

"Ainult loomulik. Christine Bõjot — see huwitab Teid kindlasti — on siin . . ."

"Kus?"

Mr. Tittle kargas püsti.

"Rahu! Siin Põhjatähel. Siialgu lebab ta muutmata tähtedewahelise reisirüüroo 'Phoenixi' ootesaalis. Veel pole tema jaoks waba kohta olemas. On ainult wõimalus, et wabas-tatasse teha wahetuse teel."

"Kuidas? Aga kuidas? Rääkige!"

"Direktor on Teile lubanud, et Ta mind wälja ei lase. Ja mina olen ta masinatest. Kui tänna temaga kauplesin, jõudis Christine maaferalt päralt."

"Ja kui Teie minu nüüd lõksu meelitate?"

"Armas sõber, kui ainult õppinud olete astrakohelt mõtlema, siis ei pane teie kõige wähematki rõhku mu hingele wangistamise peale. Pean oma naise juure Meduusale tagasi in-

nema. Ta on mind juba walusisaldawate wõoludega hoiatanud, Teie kui oma kõige suuremale waenlasele soowin ma ainult ühte, et Teie kunagi ka kofiksitate mõne Meduusa-naise."

"Süwa, mr. Bot, Teie lubate mulle, et Teie kunagi enam maaferal tagasi ei tule?"

"Ma ei wõi ju enam. Istun ta wõrgus kinni."

"Ja wahetuse teel äratatakse Christine elule?"

Duban seda."

"Nagemiseni!"

"Kas on Teil sellest aimu, mis . . .!"

* * *

Mis heal maaferal äkki oli juhtunud, oli hüllem kui häwitaw ja laastaw loodusündmus. Mis mõistatuslikult kui tont oli kerkinud unis-tajate ajudest, pidi muutuma tõeks.

Oli inimesi, kelle hinged wõisid rännata (see polnud bluff!), oli masinaid, mis läkitasid hingi ja tegid ei tea mis. Mr. Porridge-Bot'i ülekuulamise laudu tehti kõik awalikuks. Ja üks sõna kerkis taewapillile, üks nimi saawutas kuulmatu kõla.

Sõna oli:

W a t l i n g s - J s l a n d.

Nimi oli:

B r a t t.

Selgus waimutöö, mis kõik warjas, mis kunagi teostatud, milleni ei ulatanud ükski wõit aastatuhandete kestel. Saarte rühmast, kus kord Columbus maad nägi, oli wõrsunud uus inimsoo edendaja. Imestamisväärt iseteadmuse ja kindlusega oli ta oma saladust hoidnud — kuni ta kord oli täiuslik ja ülew.

Nii jõudis ilm juhuslikult kõige suurema, kõnni.

Bratt oli kord põhjatähelt järele pärinud! Kas ta wõel ühe reisirüüroo sinna wõiks toimetada? Christine ei tahtnud kauem oodata. Aga Põhjatähel ei leidunud waba kohta, seal paluti weidi oodata. Bratt kes armas, et mr. Tittle'iga asi halb wõiks olla, palus weel kord. Siis awati Põhjatähe wastuwõtte-jaam. Nii jõudis Christine waim ootesaali ja pidi kannatlikult ootama, kuni mõni teha wabaneb.

Kui Christine teha mr. Tittle'i kõrwal pandi, tahtis Bratt uuesi Chatahe waatlemi sele ajuda. Juhuslikult waatas ta läbi a kn⁴ awause wälja. Mis see oli?

Saare ees ristlesid kaks laewastikku, kõrgel top'is Suur Britannia admiraali lipp. See ei tähendanud head. (Ja Bratt aimas kaunis dieti.) Watlings- Jsländ on teatavasti Britti saar.

Bratt nägi, kuidas paadid merde lasti ja kuidas saare poole teele ajuti. Pool tundi hiljem teatas teener suur- admiraali saabumiseft.

Admiraal teade oli järgmine:

„Suur-Britaania ja Iiri kuningas saadab oma austuse ja imetluse awalbuse täheilma kuningale.“

Bratt naeratas. Nüüd teadis ta, et ta saladus oli awaldatud.

Bratt mõttis admiraali jutule, kes talle ulatas Inglise kuninga au-aadressi. Ta oli nõus Inglise kälalist tutwustama oma tähetorni kirjeldadega. Salaja andis ta aga kõik dokumendid mr. Lawrence'i kätte, kellele ütles, et tema leibus ei tohi kuuluda ainult ühele riigile, waid kogu ilmale.

Pärast tähetorni waatamist, lahkus Bratt ja lasti end Raatorile saata, s. o. kõlge laugemasse täheilma.

Mr. Lawrence toimetab ka Bratt'i leha feldri, kus ta hermeetilise ruumi mahutati.

* * *

Kas Bratt kunagi Raatorile on jõudnud, seda ei tea meie. Tunnil, mil Inglismaa ristlajad Watlings-Islandi ees seisis, teati juba Washingtonis, et näüd algab mõttis maade pärast, mille wastu maatera mitte midagi ei tähenda.

Ja kofe saadeti segawad lained wälja, et üksti kolonist Inglise maad tähtedele ei pääseks.

Seft tõepoolest leibusid Inglise laewabel ilma kuulsad õpetlased, kes hea meeejega tähtedele oleksid rutanud, et neid liita oma riigiga.

Aga mr. Lawrence ei tahtnud sellest kuuldagi. Pidi algama uus ilmaõõda.

Kõpels astus kofu konwarents, kus otsustati tähed suurriikide wahel ära jagada. Brantsu-maa sai muu seas: Weenuse, Saksamaa mõttis Marfi ja Merkuuri.

Watlings-Island'ist ühes suurte Antilliddega loodi hiiglasuur saate- ja wastuwõttejaam tähe liikumise alal. Teine jaam asutati Aleksandrias. Rihwasteliidu ülesandel mõttis dr. Lawrence kogu ettewõtte juhtimise oma kätte.

* * *

Pot polnud waletanud. Muud polnud talle tõepoolest üle jäänud, ta pidi Meduusale oma naise juure tagas minema. Meduusa naised olid wist äärmiselt tebasümbaaltlikud; „Phoenix'i" direktor teadis neist nii mõndagi pajatada. Pot sai oma teenitud palga kätte; ta tegi koguni heateo, seft tema abil pääsis Christine Be'jot Põhja tähele. Edasiwahetuse teel pääsis ta

muidugi naisterahwa-lehasse, seft Põhjatähel walitses tubli lord!

Silmapiigul, mil Pot seltskonnas mr. Little'le Christineest oli rääkinud, muutus wiimane jälle täelikult. Ta mõtles jälle ta suudluse ja armastuse peale, sai aru ta trunduseft, unustas kõik teised naised, isegi Gewa. Ta tundis ainult üht soowi, olla jälle Christine juures. Kuid kogu selle õnne juures tabas mr. Little'it jällegi õnnetus. Tähtedewahelises reisbüroos kuulis ta, et Christine selle maateha kõlge laugemas nurgas wiibis, ja kuna Põhjatähel oli miljon korda suurem kui meie maatera, pidi ta wahetpidamata neli aastat reisima (arwesse mõttes, isegi sealseid kiireid liikumise wahendid), enne kui ta tema juure wõis jõuda.

Oma James'i juure.

Et see tarwilik ooteaeg James'ile sugugi ei meeldinud, wõib juba armata, eriti kui teame, et Põhjatähel puudusid igasugu waheldused ja lõbud, millega mr. Little meie maakeral oli harjunud.

Selle ustawa ootamise pikkade aastate kestel juhtus isegi Põhjatähel midagi, millest me wai-fides mõõda ei saa minna. Jällegi sai tõeks wanafõna: wäikesed põhjused, suured mõjud! Mr. Little'i esimene suudlus, mille oli pärinud Gewa, arwas kogu planeedil tunded, mis olid unenenud. Kogu Põhjatähel suudles äkki, ja alati, igiwanad kired ärkasid uuele elule. Kartuli, tubaka ja alkohooli tarwitamine õn-meie maakeral kunagi miljon korda aeglasemalt laialt lagunenud. Kiiremini kui loolera, kati ja soetõbi tormas suudlemistõbi üle planeedi. Ükski riiklik korraldus ei suutnud wastu panna, teda takistada. Sübitunne ja kartlikkus ärkas naistes jälle elule, meestes aga kaswas waimustus ja teguwõime.

Ja Põhjatähel sündis ime. Keegi plika oli wist liig intensiwiil suudelnud, seft Põhjatähel sündis laps. Waimustuse torm pääsis lahti. Iga naine tahtis teada saada, kuidas wõib emaks saada. Ja aasta hiljem sündis säärased imesid igapäew. Naine tundis jällegi ülmat õnne.

Tunnil, mil esimene laps oma käd päikese poole sirutas, segas end kõrgem tahe tähe laugemasse.

Üks wanadest, kes aastatuhanded elanud, sules äkki oma üllwastunud filmad ja naeratas, õnnelik, et surm talle järele tulnud.

See ja surm hoidis waekausfi.

Kes olid aastatuhanded elanud, nägid jälle kõdunemist ja kadu ning said aru aja wäartuseft. Ja nüüd teadsid nad, mis on elu mõte.

Mr. Little'i peale ei mõtelnud keegi enam. Ta oli lõpuks oma Christine leidnud. Neil

mõlemal oli ainult üks soom, üks igatsus. Nad tahtsid tagasi maakerale, sinna maejele, wäikele maakerale, mida nad armastasid.

Ja direktor ikkigi nende soowi. Üle nelja aasta olid nad Põhjätähele wõrastes kehades elanud.

* * *

Kui nad jälle ärkasid, wiibisid nad Watkingi-Islandi tähetorni keldris. Nende kehad polnud päewagi wõrra wananenud.

Kinnises ruumis ähwardas neid nüüd uus hädasoht. Kui nad peidetud wäljapääsu ei leidnud, pidid nad siin wiletjalt nalga suurema ja ära külmama.

Mr. Tittle'ile tuli õnneks meele mehhanism, mille tooford Bratt tegewusse oli seadnud. Ja terasüks awanes.

Paar imestanud näoga sõdurit maatasid neile otja. Nad wanqistati kui salakuulajad ja wiidi mr. Lawrence'i pale ette. See terwitas neid rõõmsalt ja wabastas nad filmapiltelt.

Nüüd leiti lõpuks ka Bratti surelikud riismed ja maeti tähetorni aeda maha. Ta hauale püstitati hiiglamonument, obelisk, mille awamisel wiibisid kõigi rahwuste esitajad.

James ja Christine lahustid saarelt lähema laewaga ja sõitsid Hawanasse.

Neis heliseb wõidulaulud. Sinine taewas, metsade koha, rannal mere müha, kõik waimustas ja joowastas neid. Ja Christine nuttis,

kui ta nägi esimest lendawat lindu, kes tiirles nende laewa kohal.

Hawanas ootas „Astoria“ hotellis ustatatest kõige ustatam, mr. Taylor. Ta oli stia jäänud, nii nagu kästud.

„Mr. Tittle!“

„Tere, mr. Tay'or.“

„Kuidas käst käib?“

„Suurepärastelt. Nüüd peame Inglismaale ruttama. Hertzog ootab meid.“

Mr. Taylor wõttis koha kohad järgmisele laewale.

* * *

Hamburi-Ameerika liini suur aurik „Manchuria“ sõitis tiirelt teele.

Christine nõjatas James'i kõrwal reelingu ääres ja waltis tuhandete tähtedega ilustatud sõtaewasse.

Jameses, mõdtatus ja arusaamatus ilus seifid ülewal tähekujud: Orion, Lohu, Luif ja Kannel, Suur Wanter ja Kakkid. Suure Wantri unistaw telg seifis nende peade kohal.

„Kui ühendad Suure Wantri wiimsed tähed ühe joonega, Christine,“ ütles James, „ja selle joone pikendad ülespool, siis leiad ja Põhjätähe, meie tähe! See näib peaaegu unenägu, et oleme seal ülewal wiibinud.“

„Jah, James“ — ütles naerdes Christine — „tuleb wahel õige kaugele reisida, et seda leida, keda armastatakse.“

(Lõpp.)

Mees, kes maakerast läbi kukkus.

Ameerika kirjanik Carolyn Wells'i romaan.

1.

Warjutujud.

See oli suur filmapilt minu elus, kui ma sunnitud olin oma bürood paremasse kohta paigutama, sest et mu adwokaaditegewus ikka laiemaks paisus. Walisin selleks suure maja Madison W. Manuel 30. ja 40. tanawa wahel ja asusin oma uutesse, ilusatesse ruumidesse ülemisel korral kõige elawama rahuldustundega.

Buritani krediit-selts wõttis oma alla logu alumise korra, ja ülewal minu korral seifid weel selle seltsi mitu erabürood kui ka mitu alles tühja ruumi.

Mu toad olid walged ja kenad, ja ma panin hoolega rõhku sissejeseade peale, kuna ma omale muretsefin toolid ja kirjutuslauad suurisugu stilis ning waidad mahedates wärwides. Oma naisstenografigi walisin ette-waatlisult, ja Nora Mac Cormack oli tore punasepeaga kohusetähtja. Kui tal mingisugune nõrk külg oli, siis seifis see armastuses detektiivroomanide wastu, aga selle andsin talle andeks, sest oma wabadel tundidel lehitsefin minagi selle põnewa kirjanduseharu uudiseid.

Mu wastu üle koha seifis Buritani krediit-seltsi presidendi, kõrgesti lugupeetud ja igal pool linnas tuntud mehe Amos Gately erabüroo. Mina seda finatsuurust isiklikult ei

tunnud, aga teda peeti üldiselt kõige suurema meeleau'use ja inimese armastuse eestujuks, ja ehk ma teda küll veel ial isiklikult ei olnud näinud, tundsin tema humitaawat pead hõbevalgete juustega ja sügavaltseiswate mustade silmadega ometi ajakirjadest ja lehtedest, kus see tihti ilmus. Ma teadsin ka, et ta kunsttundja oli ja et ta bürood niisama kui ta majad paleesarnases stiilis o'ld sisse seatud.

Ma elasin oma uues büroos juba kahelksa päewa, kuni et herra Gateh'it oleksin näinud, Temal oli linalakk naisstenograaf, kes maailma edemuse vastu mitte ei näidanud seiswat sõjalal. Selle noore nelu nimi oli, nagu Nora mulle teatas, Jenny Boyd.

Ta see oli kõik, mis ma lugupeetud herra Amos Gateh'ist teadsin — kuni suure lumetormipõewani.

Arwatawasti on minu esivanemad o'lnud päikse lummarbajad. Igatahes tunnen ma enda õnneliku olewat ainult päiksepaistel, pilmistel päewadel olen õnnetu. Pärast päikse loodumist ma sellest midugi midagi ei küsi, aga kui ma päewal pean istuma kunstwalgel, siis jään kohmetuts ja ei suuda oma mõtteid tõhistele asjadele koondada.

Sellepärast kargasin ma ka karsitult pästi, et koju minna, kui Nora pärast lõunat oma roheline warjuga lambi põlema pani. Elektriga walgustatud tuba wõis enam wälja kannatada oma mugawas korteris kui büroo töötesundiwast õhkkonnas.

„Tehtke käsilolew töö walmis ja minge siis ka koju,“ ütlesin ma tublile naissekretärile. „Mina lähen nüüd.“

„Aga kell on alles kolm, herra Brice,“ ja Nora hallid silmad waatasid kirjutusmasina klahwidelt üles minu peale.

„Tean, aga paha ilm tuleb — ja Jumal teab, kui palju lund juba tänawatel on.“

Wajasin mantli selga ja tõmbasin kübara sügawasti põhe, sest wäljas tuiskas juba.

„Nii siis minge warsti. Nora“ ütlesin ma ust awades, „ja kui homme lund tuiskab, siis ärge tulgegi.“

„Oh, mina tu'en ikkagi, herra Brice,“ wastas ta rõõmsasti ja klõbistas edasi.

* * *

Gateh' bürool oli kolm ust, mis wälja kotta tulid, millest jareldasin, et büroos kolm ruumi oli.

Minu uks seisis just tema kelmise ukse wastas, millele peale oli kirjutatud nr. 2. Bahemal pool sellest seisis nr. 1 ja paremal pool 3.

Igal uksele oli ülewal kelmispaigas pakust, laineliselt plimafklaasist ruut, ja kuna kotalambid weel ei põlenud ja herra Gateh' toad walguatatud olid, siis wõis kelmise ukse ees — nii siis nr. 2 ees, selgesti näha kahe inimesepea warjusid.

Wõib ju olla, et ma olen õige uudishimulik, aga wõib olla, et see oli ka ainult arusaadam huri — igatahes seisin ma wäljas oma ukse ees filmapilgu wäiksest paigal ja filmitsefin warjusid.

Nende kujud olid lainelisel klaasil pisut ebaselged, aga ma wõis ometi Amos Gateh' tuntud ilusa ja pakside juustega kaetud pea ära tunda. Teine warjukuju oli iseäraliku tundemärgita inimlik war.

Jutuajamine näis olewat mitte wäga rahuliku iseloomuga. Kuusim walju „ei!“ ja siis tõusid mõlemad üles ning hakkasid üksteisega silmanähtawalt maad'ema. Nende hääled lassid kirgliku tüli oletada, kuigi sõnakesti ei olnud kuulda.

Ükki — kuna ma alles waatlesin — uppusid warjud üksteisesse — lah'usid, ja siis kõmataz pauk' millele hele kiljatus ühe naisterahwa poolt järgnes.

Tahmatult tormasin ma ukse juure ja wajutasin käsirauale.

Uks ei awanenud.

Ma wankusin se'undi aega ja jooksin siis paremal pool seiswa ukse nr. 3 juure.

Seegi oli lukus.

Nüüd jooksin tagasi nr. 1 juure ja seisin lähemal filmapilgul Amos Gateh' esimeses toredas ruumis.

Aga ma heitsin kallile siseseadele ainult mõõ daminewa, imestawa pilgu ja awasin wahesukse kelmisesse tuppa.

Ka seal polnud ainustki inimest, aga hiljuti lastud rewolwripaugu suits ja lõhn heljus alles õhus.

Kohmetult waatasin ma ringi. See oli see ruum, milles sõnawahetus olnud, milles kaks meest üksteisega maelnud, kus rewolwripauk káinud ja kust naisterahwa kiljatus kostnud!

Muidugi kolmandas toas, ütlesin enesele.

Põnewalt astusin sinna ruumi.

See oli täht.

Kus olid need mehed, keda ma olin näinud ja kuulnud? See tähendab, ma olin küll ainult nende warju näinud klaas ruutudel, aga warjud ei wõid ju tekkida, kui neid inimesed ei tekita. Kus olid need mehed, kes üksteisega olid maelnud? Kus see naisterahwas, kes kiljatanud? Ja kes olid?

Kohmetult läksin ma läbi tubade tagasi. Nende iselugune tarwilikkus oli filmaga

nähtaw. Nr. 1 oli eestuba, seda oli näha kirjutuspuuldist, kirjutusmasinast ja ootajate jaoks määratud toolidest.

Nr. 2 oli kahtlemata herra Gately erabüroo. Tore mahagoonikirjutuslaud seisis kelet tuba ja selle taga suur, üllilus pööratav tool. Kirjutuslaua peal walitses nagu korratus. Telefon oli ümber lükatud, paberid segamini nihutatud, ja tool teisel pool lauda oli ümber kuskunud, nagu oleks Gately mõõras järsku üles tõusnud.

Viimne tuba, nr. 3, oli nähtawasti pühim loht, kus arwatawasti ainult kõige tähtsamaid ja enam armastatud isikuid wastu wõeti.

Selle sissejead oli otse müristlik, kuld ometi täis maitset ja täitsa kookulolalik. Gesriidel ja polsterdatud mööblid olid tumesinised ja toredad maalid seisis seinel. Pea e nende rippus weel hiiglasuur Euroopa sõjakaart, milles olewad kirjud nõelad näitawad kui wäga herra Gatelyt sõjaüldmused huwitawid.

Uga ma ei annud enesele aega kunstiwäär- tusega asju filmitseada, waid ottsin neis ruumides kadunud inimest edasi.

Üheski ruumis polnud kedagi näha, ja ometi ei näinud ma peale kottawitwate uste ühtki teist ust. Ma waatasin mõnda kappi, aga neid täitsid raamatud ja paberid, ja kusagil polnud jälge mõnest peidetud inimlikust ole- wusest — olid need elawad wõi furnud.

Wõimalik, et kõigist nende asjade wõdrastawus minu o'awust sumbutas. Mul oli, nagu wiibitsin mõnes kinos. Olin näinud, kuidas ühe mehe peale lasti, jah, wõib olla, et ta ka tapeti, ja nüüd olid tegutiewad isikud samuti jä-jetult kadunud kui harilikult kinos.

Siis tuli mulle meele, et pean oma kohuse täitma ja asjast teatama. Mõtlesin politsei peale; aga kas oli õige neile helistada, kui ma neile midagi kindlat ei teadnud jutustada? Mis wõisin ütelda? Et olin näinud maadle- waid warjusid? Ja kuulnud kiljatust naiste- rahwa suust? Et olin nuusutanud püssirohu suitsu — ja kuulnud pauku? Mulle tuli äkki kummaline mõte, et paut dieti ainus asi oli, mille peale oleksin wõinud wanduda.

Sellelegipärast oli mul kogu juhtumine selgesti mees.

Olin näinud kaht meest wõitlemas — küll ainult warju, aga kahe mehe warju. Olin kuulnud nende ägedas tüüis kõwendatud häält, olin näinud kätkest wõitlust ja kuulnud pauku, koha sellejärele püssirohu suitsu nuusutanud ja — see oli kõige kahtlasem! — olin kuulnud ühe naisterawa kiljatust. Ja see oli olnud kohkumise kiljatus, nagu oleks elu kallale tiputud!

Siis olin wiib'matult tubadesse jooksnud ja nad tühjad leidnud, kuna püssirohu suits alles õhus hõljus, tõendusena, et mu nõhtus õige ja mitte ainult filmapettus po'nud.

Olin alati uskunud, et mul on detektiimil kalduwust. Noh, siis oli mul juhus neid kasutada.

Kas wõis olla mõistatuslikumat sündmust, kui lastmise tunnistaja olla, ja toakohale rutates ei õhurit, ei kurjategiat ega sõjariista leida?

Otsisin rewolwrit, leidsin seda aga sama wähe kui kätt, mis rewolwrit lastnud.

Mu pea läks päris segaseks. Ikka jälle kordasin enesele:

„Wõitlus, paut, kiljatus! Et õhurit, ei tegijat ega sõjarlista!“

Waatasin jälle wälja lotta. Seda olin tei- nud juba mitu korda, aga mitte kedagi näinud. Sellegipärast wõisin waewalt oletada, et kur- jategija ja ta õhwer trepi wõi sõidutooli kaudu alla wõisid läinud olla.

Uga kus nad olid? Ja kus oli see nais- terahwas, kes kiljatas?

Wahest oli tema see, kes maha lasti. Mills oletasin ma, et see herra Gate y oli? Kas ei wõinud tema olla lastja?

Mõte, et Amos Gately mõrtsukas pidi o'ema, oli pisut tõle. Uga — kõi see ko, u lugu oli ju tõle!

Ja et mina, Tom Brice, sellese tumedasse mõistatusesse olin segatud, näis mulle o'ewat kõige uskumatusse tipp!

Ja siis asus mu rinda midagi tumedat, õnnelust kuulutawat. Mingisugune ääine hirm kogu sündmuse ees: kummaline, õudne tunne, nagu satuksin ma asjaolude hirmsasse keerdu, kust ma ei wõinud auga pääseda, kui sealt üldse weel pääsmine võimalik oli. Need kolm ruumi näisid minu arust olemat pimedad, ehk need küll olid walgustatud. Waatasin alnast wälja. Täewas oli pime ja puistat üksikuid hõjuwaid lumehelbeid maha.

Ma märkasin nüüd ka, et kausikujulised alabasterlambid lae all tontlikku walgust wälja walasid, mis kummalist walgust weel enam näis esile tõstwat.

Erqutasin ennast.

„Ma pean midagi tegema!“ Atlesin enesele „Uga mida?“

Kahtmatult sirgus mu käsi telefoni poole, mis ümberlükatult seisis Gately kirjutuslaual. Uga ma tõmbasin ta ruttu tagasi, enesele üteldes, et kõi tuleb esialgul punitmata jätta mõnefuguste näpunäidete pärast.

Näpunäide!

See õna seabismu jälle tasakaalu. Siin oli sündinud kurltegu, mina olin selle tunnis-taja olnud, ja minu kohus oli teatada, mis ma näinud, ja kõige paremat mõimist mööda abi anda.

Kui üle koja oma tuppa tagasi läksin, olin veel kahemahel, kas asja teatada telefoni laudu politseile või pangale.

Nora pani parajasti kübarat pähe, ja tema tarkade, hallide filmade waade ajas minu talle koha kõik teada andma.

„Oh herra Brice,“ hüüdis ta kõige suuremas ärewuses, „lubage, et ma kord ka sinna lähen — kas jah?“

„Oodake natuke, Nora! Arwan, et enne pean panga meestega rääkima. Helistan neile ja küün, kas herra Gately wahest seal all on. On ju võimalik, et see sugugi tema wari ei et olnud, ja —“

„Oh, ometi, wististi! Tema pea on tutaw, ja kes teine wõis see ollagi? Walun, herra Brice, lubage mind enne kui helistate seal järele waadata. Ei wõi ju teada. . .“

Ta ruttas minu ees minema ja mina tõttasin talle järele.

Toas nr. 1 waatas ta ainult möödamines ringi, sojistas: „See on eestuba!“ ja seisis koha selle järele lestmises toas. Siin waatas ta uurimalt ringi ja ütles: „Muidugi oli see herra Gately, kes ma ha lasti, ja lastja oli naisterahwas.“

„Naisterahwas, kes kirjatas?“

„Ei, kirjataja oli wististi tema sekretär. Tunnan teda näo järele — wäike, nufunäoga neiu. See juba kirjendas, aga daam, kes lastis, ei oleks seda mitte teinud.“

„Aga ma nägin neid ju maadlewat, ja see oli üks mees, kes lastis.“

„Läbi joonilise piimallaasi pole selgesti näha?“

„Aga kuidas tulete selle peale, et see üks daam oli?“

Nora tähendas sõrmega kübara nõelale, mis kirjutuslaual seisis. See oli üks nõel suure peaga, aga kui ma seda tahtsin kätte wõtta, hüüdis Nora: „Arge seda parem puudutage, herra Brice.“

„Ei, parem on kõik puutumata jätta,“ ütlesin mina. „Meil pole üldse õigust siin wiibida. Lähme, Nora!“

Aga tema ei tulnud, ja nii jätsin ma ta siis sinna, kuna ise oma büroosse tagasi läksin ja sealt Puritani kreditseltse telefoneerisin. Üks aupakkil hääl wastas mulle, et nad siimapiigul ei tea, kus president wiitib, aga nad olla walmis teateid tema jaoks wastu wõtma.

Nüüd teatafin ma wõhemalt osalt, mis sündinud, mille peale wiisilaks mees tähendas, et ta kellegi üles saatub.

„Jõledad!“ ütlesin kufaselt, kui Nora juure tagasi läksin. „Nad näitse mind arwawad tülitajaks.“

„Seda arwastin koha, herra Brice, aga see ju Teie kohus,“ wastas ta. „Teate, selge on, et herra Gately metsiku rutuga siit toast on lajunud. Siin seisab ta tshetiraamat lahtiselt aual, ja ta on täna ühe tsheti wälja annud.“

„Selles pole midagi isekralikku, aga et ta tshetiraamatu laotile jätab, see on tõesti filmatorlaw.“

„Jah,“ wastas Nora järelemõttlikult, „ja kus on Jenny?“

„Do, mis sellesse puutub, kus on herra Gately? Kas ta wihane külaline? Ja kus rewolwer?“

„Selle leiame ehk weel,“ arwas tema, ja me hakkasime seda mõlemad hoolega otsima.

Aga rewolwrit me ei leidnud, ja kui nüüd ka panga esitaja ilmus, otsustasin ise alla minna. Läksin wälja ja wajutasin sõidutooli nõbbile.

„Olge ettewaatlik,“ ütles Nora, kes oli lubanud minu tagasitulekut oodata. „See on h'rmus lugu, et teie olite esimene, kes leidis, et herra Gately on kadunud. Wõidak. —“

„Mind süüdistada Gately eemaletõimeta-mises“ ütlesin talle wahela. „Seda küll mitte. Arge laste oma detektiivi instinkte peruks minna, Nora.“

Ja siis libises sõidutooliuks kõrwale, ja mina astusin toolile.

2.

Jenny tunnistus.

Maja sõidutoole teenisid noored neid, ja seekord oli see Jenny õde, Minnie Boyb, kes mu alla saatis. Nägin koha, et ta oli erutatud.

„Mis Teil on?“ küsisin kufwasti.

„Oh, herra Brice!“ hüüdis ta ja hakkas nutma. „Jenny ütles —“

„Noh?“ aitasin ma, kui ta peatas. „Mis ütles Jenny?“

„Kas Teie sellest siis midagi ei tea? . . . Herra Gatelyst? Ta on ära. . . Kadunud!“

„Amos Gately? Puritani kreditselti president? Aga Minnie, mis see tähendab?“

„Ah, natuke aja eest sõitsin Jenny alla. Ta nuttis kangesti ja ütles, herra Gately olla maha lastud.“

„Kes ta siis maha lastis?“

„Seda ma ei tea, aga Jenny oli kui arust ära. Andsin talle nõu einetuppa minna, kus

neiud oma vabad tunnid mööda saadavad, ja lubasin talle niipea kui võimalik järele minna. Aga ma ei saa ju sõidutooli juurest lahutada!"

"Aga mis siis Jenny armas? Kas ta nägi, et herra Gateley maha lasti?"

"Ei usu, aga ta kuulis pauku ja . . . ja . . ."

"Mis ta siis tegi?"

"Jooksis herra Gateley erabüroosse, aga teda seal ei olnud . . . Ja ka kõrval, tema oma toas, ei olnud kedagi! Ja siis jooksis ta surmahirmus siia — sõidutooli juure, ja mina viisin ta alla . . . Ja, oh, herra Brice, ma pean siin peatama . . . keegi tahab kaasa tulla . . . Palun, ärge rääkige sellest midagi . . . Jenny palus mind seda mitte teha. . ."

Me peatajime seitsemendal korral ja üks mees astus toolile, mees, kellest ma muud ei teadnud, kui et teda tihti kohtas ja et ta nimi oli George Rodman.

Mumisel korral tuli mulle kohe väljaastumisel vastu herra Pitt, Britani krediitselti prokurist.

"Olete Teie herra Brice?" küsis ta ülevaht alla ja jätkas, kui ma kergesti kummardasin: "Ja Te ütlesite, et herra Gateley juures midagi on korras ära?"

"Noh," vastasin ma lühidalt, "ma nägin, kuulsin ja haistisin revolvriripauku, ei leidnud aga lähemal järelewaatamisel ei surnut ega haawatut, mis minu arust, pehmelt öeldes, väga iseenalisk on."

"Lohin ma küsida, kuidas see iseenalisk on?"

Ma waatasin sõbrale Pittile kindlasti silma ja vastasin:

"Minu arust on see iseenalisk, et üks pangadirektor minuti jooksul elust ja isegi äriruumides kaob, ilma et keegi sellest midagi teab."

"Mis herra Gateley oma eraajal teeb, sellega pole meil tegemist," oli vastus.

"See küll, herra Pitt, siis küsime herra Gateley naissekretärit, kes praegu naissterahvaste einetoas nutukrampides wintsklieb."

See näis tema peale mõjuvat, ja kohe selle järele seitsime kollakate juustega Jenny ees, kes, ilma veel alles toibumata, meile asja kohta hakkas segaste sõnadega teateid andma.

"Oh," hüüdis ta läji ringutades, "olin oma toas . . . eesttoas . . . ja ei tahtnud kuulata . . . seda ei tee ma ilalgi! Ja äkki kuulen ma, et keegi herra Gateley ähwardab . . . ja siis läksid nad tülli . . ."

"Kust Te seda teate, et nad tülli läksid?" küsis herra Pitt jahedalt.

"See on ju selgesti kuulda . . . Herra Gateley muidu alati lahke hääl muutus äkki waljuts ja kurjaks, ja teise herra hääl samuti."

"Kas tundsite teise herra häält?" küsis Pitt.

"Ei."

"Aga kas ei ole Teie neid, kes herra Gateley juure tulewad, ise siis järele? küsisin mina wähele.

"Enamasti, aga mitte alati. Möniford tulewad nad ka teistest uuestest. Muidugi, kui preili Raynow tuli — wõi keegi teine, kes herra Gateleyt isiklikult tundis . . ."

"Ja preili Raynow oli täna hommikul siin?" küsisin ma.

"Ei, herra Brice. See tähendab . . . mitte täna hommikul, waid täna pärast lõunat."

Herra Pitt hakkas ju pisut rahutumaks jääda.

"Ast näib minu arust olewat ometi tõsisem, kui siotsa arwasin, herra Brice," ütles ta.

Arwasin õigets, seda meie direktorile, herra Talcottile, teatada."

Sellega olin ma nõus, ja nii lahkus ta ühes minuga, käskides Jennyd meile järgneda, mida see siis ka nähtawa wastumeelsusega tegi.

Kohe selle järele astusime büroosse, ja seal esitas meid herra Pitt Britani krediitselti direktorile, ise siis rahulikult lahkudes.

Herra Talcott awalbas minu peale head, suurisugu mõju.

"Minu arust on see lugu mitte ainult tähtis, waid ka mõistatuslik, herra Brice," algas ta, kui olime istet mõtnud. "Teadke, et meil sellega asja ei ole, mis herra Gateley väljaspool ärtunde teeb, ja ometi arwan ma oma kohuseks pärast herra Pitti teadet asjale lähemale astuda. Olge nit lahke ja teatage mulle kõik, mis tema kadumiseft teate — eeldades, et ta tõesti on kadunud."

Ma teatasin lühidalt, aga selgesti, ja tema kuulas mind tähelepanelikult, olgugi rahulikult, ja pööras siis Jenny poole, kes wäheajal oli toibunud.

"Kas küllalted harilikult Teie toa kaudu siis tulewad?" küsis ta.

"Jah, kui nad ei ole herra Gateley head sõbrad — wõi preili Raynow."

"Kes on preili Raynow?" küsisin mina wähele.

"Tema kasutütar," vastas Talcott lühidalt.

"Edasi, Jenny."

"Noh, ma ehmatafin, kui herra Gateley toas tüli kuulsin. Kuulanud ma ei ole — seda ei tee ma kunagi — aga ma märlasin ometi, et hääled wihased olid —"

"Waadake ette, Jenny!" manitses herra Talcott waljult. "Ärge rohkem ütlege, kui wõite wahiutada."

"Ma ei saanud ju sõnagi aru! Minult, et nad tülitsefid, ja kohe selle järele käis pauk!"

"Herra Gateley toas?"

"Jah. Ja siis jooksin tuppa vaatama —"
 "Kas Te siis ei kartnud?"

"Ei, seda ei tulnud mulle meelegi. . . Ja kui ma tuppa jõudsin ja meest, revolwer käes, toast nägin mälja jookswat —"

"Missugusest uksest?"

"Uksest nr. 3. See on herra Gately eratuba. Kohe ta jooksis — revolwer käes ja revolwer suitses!"

Jenny väike nagu oli ärevusest punane, aga herra Talcott jäi jahedaks kui ennegi.

"Ja kuhu ta revolwriga jooksis?" küsis ta.

"Seda ma ei tea, herra Talcott. Mina jooksin talle järele — ja — usun, et ta trepist alla jooksis — aga mina olin kohkunud ja karjasin Minnie sõidutooli —"

"Ja siis?"

"Siis? — Jah — ei tea. Olin täitsa pea kaotanud."

"Ja jah," rahustas teda wiisakas Talcott.

"Selle üle ma ei imesta. Näüd palusid Teid mõlemaid, minu seltsis üles tulla."

Üleval mõttis meid vastu Nora, kelle peale Talcotti olek vähematti mõju ei avaldanud, kuna ta wahpeal jälle toibunud Jenny peale ülevalt alla waatas.

"Siin istusin ma, siin oma puldi ees herra Talcott," algas Jenny julgesti ja sora-walt, "ja kuulsin herra Gately taas kedagi waljusti ja —"

"Oli see meesterahwas?"

"Jah."

"Ja selle toa kaudu polnud ta tulnud?"

"Ei. Bassin ainult kolm intimest siit siitse. Ühe wana herra Smithi —"

"Mis see tahtis?"

"Ah, tahtis tuelust saada."

"Ja sai selle?"

"Ei. Herra Gatelyl oli ju hea süda ja —"

"Ja teised?"

"Üks wana daam tuli oma mehe paiuki pärast — ja kolmas oli preili Raynor."

"Noh, see on tuttav. Ja teisi daame e läinud?"

"Ei."

"Ja teist mehi ka mitte?"

"Minu toa kaudu mitte, aga herra Gately juu re saadi ju ka mujalt."

"Dean. Aga kas Te neid ei saanud näha?"

"Ainult umbkaudu — läbi pilma klaasist ruudu."

"Ja mis nägite just enne tüli külalisesit he rra Gately erabüroos?"

"Ainult seda, et kui nad waljusti rääkisid, waatafin ma sinna ja nägin nagu warju — ja siis tõusid warjud üles — arwan herra

Gately ja see mees — ja siis — siis käis paus, ja mina karjatasin."

"Siis olite Teie see, kelle karjutust ma kuulsin?" küsisin mina.

"Seda ma ei tea. Aga ma karjatasin ja jooksin siis otsekohse tuppa —"

"Ja — ?"

"Ja kui ma kedagi ei näinud, siis jooksin edasi kolmandasse tuppa — mida ma sugugi ei toht — aga selle peale ma ei mõelnud — ja seal nägin ma ühe mehe, kel suitsew revolwer käes, kotta jookswat —"

"Wälja kolta? Kas jooksite talle järele?"

"Muidugi. Aga tema jooksis trepist alla ja mina mõitlesin, et sõidutooliga rutemini alla saan. Ja kui Minnie parajasti tuli, astusin tooli — ja äkki hakkasin ma nutma ja läksin peale selle segaseks."

"Mis sai mehest?" küsis Talcott, et oleks ilma Jenny närwid vastu weel huwi ilmutanud.

"Ei mäleta — olin päris segane."

"Kas tunnete ta ära, kui teda weel näeksite?"

"Ei tea. . . Aga ei usu. Olin nii kohmetanud ja kohkunud ja äritatud —"

"Üsnä õige," ütles Talcott. "Minge jälle einetuppa tagasi ja toibuge seal. Aga jääge sinna, kuni Teid kutsun"

Kui Jenny pettunult oli lahkunud, pööras Talcott minu poole ja jätkas:

"Dielt ei mõinud ju herra Gatelyle midagi juhtuda. Sest kui paus, mis Teie ja Jenny kuulsite, ta oleks tapnud, siis peaks ju suru-keha siin olema."

"Wõimalik, et ta lihtsalt koju läks," ütles Nora. "Neil ju tõendus ei ole, et ta seda pole teinud."

Talcott waatas talle uuriwalt otse ja ütles wiisakalt:

"See võib olla Helistan talle kohe."

Seda ta tegi, ja me kuulsime ta märkustest, et Amos Gately kodus ei olnud, samati ka mitte ta kasutütar.

Mõne asjatu katse järele aga näis ta kätte saanud olevat preili Raynori ja ta isepetas:

"Ma ootan Teid siis siin kümne või wietisikümne minuti pärast."

Rõnetoru käest pannes — ta oli Jenny taas olewat aparaati tarwitanud — ütles ta wiisakalt:

"Usun, et mõime rahulikult jääda. Preili Raynor ütleb, tema läinud siin täna pärast lõunat, kohe peale teist ainet, see onu ütelnud talle, et tal nõu olla büroost lahkuda. Tema oletab, et onu Klubis wõi koduleel on, tuleb aga jita, sest et tal kinine auto on ja ta uuesti

algava lumetorni pärast koju kaasa tahaks viia."

3.

Sõidutool.

Herra Talcot läks nüüd keskmissesse tuppa ja vaatask seal tähelepanelikult ringi.

"Igatahes on herra Gate'ly oma bürooft kiiresti lahunud," tõendas ta, ishekiramatut sahtlisse pannud ja ise selle juures pead raputades.

"Kas ei taha Te kübarandela ka alles hoida?" küsis Nora. "Mun, see on preili Raynori nõel."

"Aga puudutage ainult nõõbi äärt," ütlesin mina. "On ju võimalik, et siin mõrtsukatöö sündis, ja sellepärast tarvis hoida kõike, mis võiks olla tõendusaineks."

"Wäga õige, herra Br'ce," vastas Talcott ja mõttis nõela peast kinni — see oli Egiptuse sfarabäus lihtsal kuldblaadil — õige ettemaatlikult, seda ishekt raamatu juure lisades, sahtlit lukutades ja mõtit taskusse pistes.

"Võimalik on ju igatahes, et siin midagi on juhtunud," jatkas ta. "Ei ole tahtnud ma seda uskuda, aga pörandal seisew tool ja ümberlukkunud telefon ühe pauguga, mis Teie, herra Brice, kuulsite, näib tõesti olewat kahtlane. Ja nimelt väga kahtlane! On olemas kolm arvamist, millest üks tahaw peab olema. Kas herra Gate'ly on elus ja terve, või ta on haawatud, või ta on surnud. Wilmane näib olewat võimatu, sest surnuteha ei võinud ju nägematult kaduda; oleks ta haawatud, siis me seda arwatawasti ka teaksite — ja sellepärast ei ole ma sugugi kindel. Aga kuni asi selgub, peame järeleuurimist jätkama."

"Jah, me peame herra Gate'lyt otsima," ütlesin mina, "samati meest, kes siin wiibis ja temaga tüüis oli."

"Või ta naist," ütles Nora.

"Mina ei või uskuda, et see mõni naisterahwas oli," rääkisin mina wastu. "Kuigi wari oli selgusetu, minu arust oli ta ometi mehe wari. Tema liigutused ja seisukohad olid mehised. Kübarandel võis siia hommikul või ka ei tea millal jääda. Aga mis oleks, kui me sõidutoolineult selle saladusliku wõõra kohta teateid küsime? Üks neist ta ometi üles toi."

See sündis siis ka, aga kõige kolme sõidutooli juhid seletasid, nad pole teist üles toonud,

kui ühe wana mehe ja wanema daami, kellest Jenny juba oli rääkinud. Ka preili Raynor oli üles soitinud, aga juht ei mäletanud, kas see enne wõi pärast teist sündinud.

Mina pöörsin nüüd oma tähepanu kirjutuslaua sisseadele, aga paraku ilma tagajärjeta. Kuuwatuspaber, lindipott ja süled olid nii puhtad, nagu oleks neid iga päew hoolega uuendatud. Kirjapress, paberinuga, kirjaawaja jne. — kõik olid maitsekad ja pea kõik wäärtuslikud.

"Kas need asjad Teie midagi ütlewad, herra Br'ce?" küsis Talcott, kes mind tähelepanuga silmitses.

"Ei midagi kindlat — wõi tähtsat. Olen märganud, et herra Gate'ly ühe auto kord pärast kaua lastis oodata, nii et mees lõpuks ilma temata ära sõitis."

"Kust Te seda kuulsite?" hüüdis Talcott põnewalt.

"Oh, väga lihtsalt. Seal laual seisab üks auto kutsukaart kummaline, ümarguste aukudega kaart. Selle pidi herra Gate'ly autost wälja astudes saama, arwatawasti mõne hotelli wõi poe ees. Ja et ta seda autojuhile pole ära annud, pidi see lõpmatu aja ootama."

"Wahest lahkus ta tutawate seltsis ja lastis mehele ütelda, et ta ei wotaks," waidles Talcott.

"Sel puhul oleks ta tutawale kaardi kaasa annud, et teda identifitseerida. Weider lugu!"

Ma silmitsesin kaarti ta seitseme kabalistlikult korraldatud ümarguste aukudega.

"Kas ei jätnud wõõras selle kaardi siia?" ütles Nora. "Wahest tuli tema — ei tea kas naine wõi mees — trostkas wõi autos siia."

"Ei, Nora," wastasin mina. "Miksuguseid kaarte annab wälja ainult hotell, teater wõi kauplus."

Rahutult ja põnewalt astusin ma kolmandasse ja wiimsesse tuppa ringi vaatama. See ruum olse imponeeris suure lopsaka toredusega. Üksikud, aga kallid maalid ja suur Euroopa sõjawäljakaart katsid suurema osa seinast oma alla. Toolid olid awarad ja pehmed, ja kallid kirjutuslaud seisis laia kamina ees, milles paar puuhalgu lustilikult põlesid.

"Mugaw tuba sõprade wastuwõtteks," mõtlesin eneses, läksin siis wahelmisesse tuppa tagasi ja hakkasin minu poolt nähtud meeste warjusid enesele meele tuletama.

(Järgneb).

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja tuumakat lu-
gemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda
rahwalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“. ==

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe t. 16, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadawal:

Nafta

Masuut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin-

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

Puutõrw, Katusetõrw, Katusepapp
Seebikiwi, Liim, Kriit, Pesusooda.

õli

„Romaani“ eesmärgiks on:

tutwustada Eesti lugejatele maailma tähtsamaid kirjanikke rahwuswahelises walikus, seejuures rõhku pannes põnewuse, loetawuse ja rahwaliku keele ning kuju peale.

„Romaani“ sisuks on:

igas numbris peale kolme pikema järgnewa romaani, rida tuumakaid uudisjutte ja ilukirjandusliku wäärtusega iseseiswaid mõtteawaldusi.

„Romaani“ lugemispirkonnaks on:

kogu riik, sest „Romaanil“ on abitalitused igas linnas, peale selle maal rohke hulk agentuure.

„Romaani“ tellimisi wõtawad wastu ilma iga lisamaksuta kõik wabariigi postkontorid.

Proowinumbrid hinnata!

„Romaani“ tellimishinnad 1924 aastaks:

Aasta peale	(24 Nr.)	M. 750.—
½ aastat	(12 Nr.)	M. 400.—
¼ „	(6 Nr.)	M. 225.—
kuu peale	(2 Nr.)	M. 80.—
Üksik number		M. 40.—

„ROMAANI“ 1922 aastakäik (18 nr.), hind köitmatult 500 m.kr., iluköites 700 mrk. 1923 aastakäik (24 nr.) hind köitmatult 700 mrk., iluköites 900 mrk., üksikud numbrid (peale mõnede numbrite 1922 aastakäigust) on saada talitusest.

Adress: Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16. uks B. Tel. 12-53.

Wäljaandja: Kirjastus-osaühisus „ARENG“